

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
Ústav Dálného východu

Bakalářská práce

Michal Roučka

Politické vraždy a vrazi v čínském starověku
Political murders and assassins in Early China

Praha 2015

Mgr. Jakub Maršálek, Ph.d.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně bez cizí pomoci, že jsem řádně ocitoval veškeré použité prameny, zdroje a sekundární literaturu a že tato práce nebyla použita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....
podpis

Anotace

V této práci se zabývám nejznámějšími případy politických vražd v čínském starověku tak, jak jsou popsány v *Knize vrchních písařů*, s případným nahlédnutím do jiných pramenů.

Samotnému studiu pramenů předchází nutné představení historického a filozofického pozadí Období Letopisů a Období válčících států. Vedle samotného popisu jednotlivých případů se pokouším o jejich analýzu na základě sekundární literatury. Východiskem této analýzy je nalezení styčných bodů mezi jednotlivými příběhy a v omezené míře také jejich pozdější vliv v čínské kultuře.

Klíčová slova: Čína, starověk, metody politického boje, vrazi

Abstract

The purpose of this thesis is to describe murder attempts and personalities of assassins in Early China, mainly focusing on the most famous cases described in *Shiji*. Beside the description of cases, main goal of this thesis is to find out, whether there is any connection between described cases and what is the overall tone of them. Another goal is to compare assassins' personalities and put their characteristic into the context of historical and social changes which took place in Early China society. In addition, small part of this work is dedicated to the influence that assassins and their stories had in Chinese culture, philosophy and history.

The thesis consists of three main chapters. First one is a brief introduction into the historical and social background of Early China period. Second one is a description of each case with further analysis. Last one focuses on the overall characteristic of assassins and finds out the points of contact and differences between component cases.

The conclusion summarizes opinions and results of analysis made in previous chapters and put them into the final statements. Also points out another problems bound up with this topic.

Key words: China, Antiquity, methods of political struggle, assassins

Obsah

Abstrakt.....	3
1. Úvod	1
2. Historické pozadí	2
1. Stručný historický a kulturní vývoj.....	2
2. Společenské změny v průběhu Období letopisů a Válčících států	10
3. Vymezení pojmů	12
4. Krátká charakteristika pramenů	12
1. Zuozhuan 左传	13
2. Shiji: Shiji, 世纪.....	14
5. Případy.....	15
1. Cao Mo 曹沫.....	15
2. Zhuan Zhu 专诸	17
3. Yao Li 要离.....	18
4. Yu Rang 豫让	19
5. Nie Zheng 聂政.....	21
6. Pokusy o zabití Qin Shi Huangdiho.....	22
1. První pokus o vraždu	23
1. Postava Jing Kea v čínské kultuře a folklóru	27
2. Jing Ke v poezii:.....	28
3. Jing Ke v esejích:	29
4. Blízká historie a současnost:	30
2. II. pokus o vraždu.....	31
3. III. pokus o vraždu.....	33
4. Rozuzlení.....	35
7. Obecné rysy atentátníků	35
8. Závěr.....	38

1. Úvod

V průběhu lidské historie se snad neobjevila kultura, v níž by nedocházelo k fenoménu politických vražd. Od počátků lidské civilizace až do současnosti jsme svědky mnohých případů, kdy se političtí, myšlenkoví či mocnější rivalové uchylují k praktikám, jež mají za následek oponentovu násilnou smrt a to ať vlastní rukou či skrze prostředníka.

Čínská historie sama je plna takovýchto případů, obzvláště potom ve vnitřních kruzích císařského paláce. Tato práce se však záměrně soustředí na předcísařské období, kdy se charakter a pohnutky vrahů do jisté míry lišily od těch, které známe z čínských dějin počínajících naším letopočtem. Nemluvě o skutečnosti, že takové případy atentátů, jaké zaznamenáváme ve starověku, nemají v další čínské historii obdoby a jsou tak do značné míry svébytným fenoménem.

Navíc tyto případy, zaznamenané v nejstarších historiografických pracích, vešli do širšího povědomí čínského lidu a především mezi literáty se později těšily značné oblibě. Někteří dokonce považují tyto příběhy za předobraz a inspiraci pro pozdější literární žánr tzv. wuxia 武侠, jehož nejznámějším zástupcem je jeden z klasických čínských románů, *Příběhy od jezerního břehu* (Pines, 27).

Společně s tím, jak tyto příběhy „zlidověly“, se také staly nedílnou součástí čínské kultury, takže zmínky o nich nalézáme, kromě literatury, také v místních názvech, anekdotách či příslovích. V současné době se také často stávají náměty televizních pořadů, seriálů, filmů a videoher.

Nejvíce pozornosti si bezesporu zaslouží Jing Ke 荆轲, jakožto nejznámější a nejčastěji citovaný ze starověkých atentátníků. Jeho jméno bylo později mnohokrát přetřásáno a také využíváno jako symbol různých politických aktivit. Otázka, co přesně nám zanechává jeho odkaz je živá i v současné době a navíc v posledních sto letech nabyla na „ožehavosti“ v souvislosti s revolučními a reformačními hnutími.

V současné době je v podstatě nezbytností, aby všichni, kdo se zajímají o čínskou, nejen starověkou, kulturu a dějiny měli alespoň základní přehled o těch nejznámějších atentátnících. Zároveň musíme být obezřetní v práci s prameny a hodnocením jednotlivých „hrdinů“, neboť tyto mohou být ovlivněny vnitřními pohnutkami příslušných autorů, jak je vidno především

na nejzásadnějším díle pojednávajícím o příbězích atentátů – *Knize vrchních písařů*. Na základě analýzy případů popsaných v pramenech se pokusím vysledovat, zda zmínění hrdinové a jejich případy vykazují určité společné prvky, potažmo které to jsou, a postavit je tak do kontextu celého díla.

Problematice atentátníků a jejich příběhů se věnuje celá řada učenců v průběhu čínských

dějin. Kromě interpretací v „beletristických“ dílech jde i důkladné rozebrání v esejích a filozofických polemikách, které si zaslouží naši pozornost. Jako takové totiž nabízí pohled jakoby „zevnitř“, tedy pohled čínského učenice, pro kterého nabývala tato témata jiných kontur. Důsledkem zkoumání těchto pramenů je fakt, tuto práci nelze označit za čistě historickou. Z výše zmíněných objektivních důvodů se v ní občas překrývají historické a literární vrstvy.

Účelem této práce je tedy na nejznámějších příkladech ilustrovat osobnosti, pohnutky a záměry jednotlivých politických vrahů čínského starověku a zanalyzovat je. K tomu poslouží také nahlédnutí do pozdější literatury, která nám může posloužit jako zdroj informací o tom, jak bylo

na atentátníky nahlíženo v průběhu historie v čínském kulturním prostředí. Po této analýze bude možno nalézt styčné body pro všechny zaznamenané případy a z těch vyvodit patřičné závěry ohledně výběru a vyznění příběhů.

2. Historické pozadí

1. Stručný historický a kulturní vývoj

Abychom byli schopni plně pochopit motivace a projevy jednotlivých pokusů o vraždu v čínském starověku, je nezbytné si alespoň zběžně přiblížit tehdejší politický vývoj v oblasti čínské Centrální planiny. Pokud není popsáno jinak, tak pro období do počátku císařství, tedy roku 221 př. n. l., následují dílo práci *The Cambridge History of Ancient China – From the Origins of the Civilization to 221 BC*.

Oprostíme-li se od tradičního náhledu čínské historiografie, která považuje za první čínskou dynastii archeologicky nedoloženou dynastii Xia 夏, tak prvním státním útvarem na tomto území je dynastie Shang 商. Bohužel archeologické nálezy z této doby ani pozdější písemné prameny nám nezachovaly zmínky o relevantních příkladech politicky motivovaných úkladných vražd, tedy se tímto obdobím nebudeme nadále zabývat.

Konec dynastie Shang souvisí s porážkou v bitvě u Muye 牧野 (cca 1046 př.n.l.), jež jim uštědřil útvar známý jako Zhou 周. Tito posléze založili novou, nejdéle trvající čínskou dynastii Zhou 周. Období krátce po porážce Shangů lze označit jako období největšího rozkvětu moci dynastie Zhou. Po založení nového hlavního města Chengzhou 成周 rozdělili Zhouové území pod svým vlivem na tzv. lenní území 国 guo, někdy označováno jako 邦 bang. V 10. a 9. století př.n.l. se postupně dotváří systém rozdělení správy říše na dvě zóny, lišící se stupněm kontroly. Prvním z nich je tzv. královská doména wangji, tedy okolí center zhouské moci, jež jsou pod pevnou kontrolou. Druhým pak jsou tzv. lenní státy guo 国 nebo-li bang 邦, jež se těšily větší míře volnosti.

Zde je třeba si uvědomit, že po celé období vlády dynastie Zhou nebyly vazby mezi panovníkem a lenními knížaty určovány půdou, jež panovník v léno uděloval, ale nejdůležitějšími byly rituální a politické vazby.

Vládu dynastie Zhou nadále dělíme na dvě etapy. První z nich zahrnuje období od založení dynastie po porážce Shangů až do roku 771 př.n.l. Události tohoto roku byly vyústěním trendů, kdy vnější nebezpečí v podobě tzv. barbarů xirong 西戎 a quanrong 犬戎 doplňovaly také vnitřní rozpory uvnitř zhouského královského domu. Zmíněného roku 771 př.n.l. se Yi Jiu 宜臼, zavrhnutý syn zhouského krále Youa 幽王 spřáhl s barbary Xirong a Quanrong a společně zahájili vojenskou akci proti králi Youovi. Tato vojenská akce byla nakonec úspěšná, král You i celá jemu loajální frakce byli zabiti a vlády se ujímá sám Yi Jiu jako král Ping. Po těchto událostech se zhouské hl. m., stejně tak jako některé lenní státy, stěhují do východní části zhouského území, a proto nazýváme tyto dvě etapy zhouské vlády jako vládu dynastie Západní Zhou a vládu dynastie Východní Zhou.

Období vlády dynastie Východní Zhou je nejčastěji datováno mezi léta 771 př.n.l – 256/249 př.n.l., kterýžto rok znamená definitivní konec dynastie Zhou. Vládu dynastie Zhou nadále ještě dělíme na tzv. Období letopisů a Období válčících států. Existuje celá řada způsobů datování rozdělení těchto dvou období. Mezi ty nejvýznamnější patří roky 722 př.n.l. - 481 př.n.l., dle časového období, jež je popsáno v kronice Chunqiu 春秋 ze státu Lu 魯. Ačkoliv s datem roku 722 př.n.l. pracuje také The Cambridge History of China, není toto z hlediska globální politiky v centrální planině nikterak významným, tedy mně osobně se jako vhodnějším pro ohraničení období Východní Zhou zdá být výše zmíněný letopočet 771 př.n.l. Naopak rok 481 př.n.l. může vcelku dobře posloužit jako hranice mezi Obdobím letopisů a Obdobím válčících států, jelikož se jedná o rok, kdy se moci ve státě Qi chopil rod Tian. Tato událost je první vlaštvou pozdějšího trendu přechodu moci do rukou níže postavených aristokratů. Jako další možné datумы pro rozdělení těchto dvou období se nabízí roky 453 př.n.l., tedy rozpad státu Jin na 3 „dceřinné“ státy, a 403 př.n.l., kdy byl tento rozpad oficiálně uznám zhouským králem.

Postupem času během Období letopisů postupně upadá moc zhouského královského domu. S tím, jak se snížila bojeschopnost armády zhouské domény, začali být Zhouové závislí na vojenské pomoci okolních států. Avšak pomoc ve válečných akcích od okolních států byla podmíněna počtami a odměnami, jež zhouští králové nápomocným státům udělovali. Tyto odměny měly často právě podobu dalších území, jak bylo zvykem již od dob vlády dynastie Západní Zhou. V tomto období ovšem vyvstává problém, pramenící z faktu, že královský stát Zhou již sám své území nikterak nerozšiřoval, a tak byl nucen udělat odměny tzv. „ze svého“. Tím zmenšoval území vlastní domény a potažmo také svou moc. Během Období válčících států tak již dynastie Zhou nevládla prakticky žádnou skutečnou mocí a její panování mělo tedy pouze formální podobu.

Období válčících států Zhanguo Shidai 战国时代 periodicky přímo navazuje na Období letopisů, často nazývané Obdobím jara a podzimu Chunqiu Shidai 春秋时代. Datování počátku Období válčících států se u jednotlivých autorů liší, pro přehlednost této práce budu pracovat s datem 453 př. n. l., tedy rokem rozpadu státu Jin (晋) na 3 menší státní celky, a to státy Zhao (赵), Han (韩) a Wei (魏).

Mezi základní typické projevy Období válčících států patří zejména tendence

ke sjednocování a vytváření čím dál tím větších států, které spolu soupeří o rozhodující moc a vliv na tehdejší území Číny. Na počátku Období válčících států, tedy kolem pol. 5. stol. př.n.l.

na čínském území ještě existovalo 20 států, které se postupně pohlcovaly, přidávaly na různé strany a samozřejmě vojensky porážely. Z těchto 20 států se tedy od zhruba 2. pol. 7. stol. př.n.l. vyvinul systém „7 mocností“ Qi Xiong 七雄, které se projevily jako silné a víceméně rovnocenné státní celky. Těchto sedm mocností tedy tvořily následující státy:

1. 齐 Qi - nacházející se na poloostrově Shandong
2. 燕 Yan - nacházející se zhruba v oblasti dnešního hlavního města Pekingu
3. 赵 Zhao - severní část
4. 魏 Wei - tři státy v oblasti střední Číny - střední část - vzniklé rozpadem státu Jin 晋
5. 韩 Han - jižní (centrální) část
6. 秦 Qin - na západě
7. 楚 Chu - na jihu

Téměř po celou dobu trvání Období válčících států ještě existuje Zhouský královský dvůr, jako takový už se ale netěší pražádné moci či autoritě. Společně s koncem Období letopisů končí i éra hegemonů, jakožto „zástupců“ zhouského královského dvora. V období kolem 20. let 4.stol. př.n.l. navíc začíná docházet k bezprecedentním situacím¹ - a to, že si vládcové jednotlivých mocných států nárokují titul krále- 王 wang- a nechávají se takto titulovat. Tímto krokem definitivně zaniká suverenita Zhouského dvora.

Mezi další nesmírně důležité projevy Období válčících států patří zavádění důležitých reforem a změn v řízení jednotlivých států. Hlavní a nejzásadnější vlna reforem proběhla v období mezi 2. pol. 5. stol. př. n. l. a 1. pol. 4. stol. př. n. l. Tyto změny se dotkly téměř všech oblastí tehdejšího života, od vojenských až po hospodářské záležitosti. Po uplatňování těchto reforem

se státy tehdejší Číny staly dobře centralizovanými celky, schopnými existovat jako

¹ Samozřejmě s odhlédnutím od faktu, že vládcové státu Chu se nechávali titulovat jako král již od r. 704 př.n.l.

samostatné subjekty řízené propracovaným byrokratickým systémem a s veškerou mocí v rukou panovníka. Jako první proběhly tyto reformy ve státě Wei, který se tak stal jakýmsi vzorem i pro ostatní. Mezi nejznámější a nejdůležitější reformátory můžeme zařadit následující muže: Li Kui 李悝 ze státu Wei, Wu Qi 吴起 ze státu Chu (nicméně spolupracoval s výše zmíněným Li Kuim ze státu Wei) a Shang Yang 商鞅, uplatňující reformy ve státě Qin. Trochu blíže bych zde zaměřil na reformy qinského Shang Yanga, který se posléze stal také nejznámějším reformátorem tohoto období. Nutno podotknout, že snad i oprávněně, neboť jeho reformy bezpochyby učinily ze státu Qin silný, centralizovaný stát, který byl schopen později porazit všechny své protivníky a sjednotit tak opět celou Čínu. Na druhou stranu je ovšem očividné, že většina jím zaváděných reforem měla svou předlohu v reformách státu Wei, je tedy otázkou, do jaké míry měla na pozdější historický vývoj přímo jeho osoba. Mezi jeho nejdůležitější a nejznámější reformy patří zajisté systém společné zodpovědnosti baojia 保甲, tedy rozdělení veškerého obyvatelstva státu Qin do skupin po 5 až 10 rodinách, které za sebe vzájemně zodpovídaly a ručily. Dalé pak zavedení nového rankovacího systému, který nově čítal 20 hodnostních ranků, udělovaných za zásluhy v boji a v neposlední řadě přerozdělení správních celků na komandérie jun 郡 a okresy xian 县.

Období válčících států je ve většině případů rozdělováno na tzv. periody, tedy období, která se vyznačují určitým jedinečným prvkem a takto se od sebe navzájem odlišují. Nejběžněji se v literatuře setkáváme s rozdělením Období válčících států do tří period, a to následujících:

- I. perioda - Toto období se datuje od počátku Období válčících států (tedy pol. 5. stol. př.n.l.) až do pol. 4. stol. př.n.l. Vyznačuje se především dominantním postavením státu Wei. Jak již bylo zmíněno výše, stát Wei se jako první uchýlil k politicko-ekonomickým reformám, které mu společně s výhodnou centrální polohou, zaručily statut nejmocnějšího státu počátku Období válčících států. Nicméně postupem času se řada okolních států přizpůsobila a začala také aplikovat změny dle weiského vzoru.
- II. 2. perioda - Datuje se mezi léta 340 př.n.l. (porážka státu Wei státem Qin) a 284 př.n.l. Do popředí politického a vojenského dění se tedy dostaly státy Qi a Qin, nicméně politická situace se v průběhu druhé periody stává velice složitou záležitostí. Společně se zavedením reformy i do ostatních států se více než kdykoliv předtím stává důležitou zákulisní diplomatická „hra“. Tím se dostáváme ke vzniku tzv. Vertikálních aliancí hezong 合纵 a Horizontálních aliancí lianheng 连横. Vertikální aliance byly vedeny státem Qi, zatímco horizontální státem Qin. Na jednu či druhou stranu se tak přidávaly okolní státy. Především státy s centrální polohou - Wei a Han byly nuceny se naučit velice opatrně a chytře zvážit situaci a s ohledem na vlastní existenci se přidávat na jednu či druhou stranu dle potřeby. Po sérii vojenských, ale především diplomatických vítězství, se na konci 4.stol.př.n.l.

do popředí dostává stát Qi.

- III. 3. perioda - Datuje se mezi léta 284 př. n. l. a 260 př. n. l. Po porážce státu Qi se ze zbývajících států vynořil státu Qin nový mocný soupeř, stát Zhao. Tento stát byl tedy jedním ze tří nástupnických států rozpadnuvšího se státu Jin. Díky své severní poloze se často dostával do konfliktů se zde žijícími kočovníky. Po vojenské reformě z roku 307 př.n.l. se armáda státu Zhao přeorientovala na boj po kočovnickém způsobu, tedy využívání lukostřelců sedících na koních. Využití jízdních střelců bylo velice efektivním způsobem boje.

Státu Zhao se tak podařilo uštvrdit státu Qin sérii porážek na počátku 60. let. 3. stol. př. n. l. K rozhodujícímu střetu však došlo až roku 260 př. n. l. u města Changping 长平. Tato bitva se stala nejen největší bitvou čínského starověku, ale navíc také rozhodující bitvou Období válčících států.

Následující události se již nesou v duchu postupného sjednocování Číny pod vlajkou qinského státu. Toto období je relevantní ve vztahu k událostem vztahujícím se k některým případům atentátů, které jsou dále zpracovány v této práci, a proto jej pojednávám podrobněji než události předešlých období.

V roce 256 př.n.l. stát Qin dobývá zhouské hlavní město Chengzhou (成周). Od r. 246 př.n.l. se qinským králem stává Ying Zheng. Obdobím jeho vlády se budu více zabývat v následující kapitole.

Mezi léty 230-221 př. n. l. dochází k dalšímu upevňování qinské moci a rozšiřování území. Jako první byl roku 230 př. n. l. Qiny pohlcen stát Han, který byl ze zbylých států nejslabší. Mezitím již od roku 236 př. n. l. probíhaly ze strany Qin vojenské akce proti státu Zhao. Přes materiální i vojenskou převahu státu Qin se dařilo zhaoským zdatně hájit svá území, především díky generálovi Li Muovi 李牧. Ten dokázal roku 233 př.n.l. qinské porazit v bitvě u Fei 肥. Nicméně tento schopný generál byl následně sérií politickým machinací² zdiskreditován, uvězněn a následně popraven na příkaz zhaoského krále. Stát Qin okamžitě zareagoval ofenzivou a roku 228 př.n.l. byl stát Zhao definitivně poražen a začleněn do qinského státního systému.

Útok na stát Wei nebyl o nic méně dobře připravený. Qinská armáda pod velením generála Wang Bena 王賁 nejdříve roku 225 př.n.l. obsadila několik pevností a měst na severu Chuského území. Stát Chu tak nebyl schopen přispěchat státu Wei na pomoc. Poté se hlavní qinské síly zaměřily přímo na wejské hlavní město – Daliang 大梁. Daliang byl však mohutně opevněn hradebním systémem, jeho obyvatelé navíc měli dostatek času na zorganizování obranných příprav. Generál Wang Ben tedy využil smělého plánu, místo přímého útoku na hradby města nechal

² Akce byla naplánována státem Qin. Uplacení zhaoského ministra, aby pošpinil v králových očích Li Muovo jméno, hezky dokazuje nesmírnou politickou vynalézavost a složitou zákulisní situaci tehdejšího období.

odklonit tok Hongského kanálu 鴻溝přivádějícího vodu ze Žluté řeky tak, aby zaplavil město. Město bylo zaplaveno a velké množství obyvatel v důsledku záplavy zemřelo³. Qinská vojenská síla pak měla značně usnadněnou práci a Daliang dobyla. Tím bylo tedy roku 225 př.n.l dokončeno dobývání státu Wei.

Pravděpodobně nejsilnějším protivníkem v tomto období byl pro Qiny stát Chu. V roce 224 př. n. l. se snažil Ying Zheng vypracovat plán invaze do tohoto jižního státu. Generál Wang Jian 王翦 přednesl svou domněnku, že k dobytí státu Chu bude zapotřebí alespoň 600 000 mužů. Avšak jeho oponent – Li Xin 李信 – byl toho názoru, že k invazi bude dostačovat 200 000 armáda. Král souhlasil s Li Xinovým tvrzením a pod jeho velením vyslal 200tisícovou armádu proti chuským. Za využití překvapivého útoku se však podařilo chuským oddílům qinské porazit a odvrátit tak invazi. Ying Zheng se však nehodlal smířit s neúspěchem, povolal zpět generála Wang Jiana, poskytl mu požadovaných 600 000 mužů a vyslal je do nového boje proti Chu. Wang Jianovi se ještě v roce 224 př. n. l. podařilo porazit chuskou armádu. V bojích padl i chuský generál Xiang Yan 项燕. O rok později stát Qin zorganizoval nové tažení do státu Chu, které úspěšně dobylo chuské hlavní město Shouchun 壽春. Poté se státu Qin podařilo anektovat celé chuské území a r. 223 př.n.l. tak porazit velice silného protivníka na jižní hranici zhouského kulturního území.

Stát Yan na SV se vcelku oprávněně obával vojenské agrese ze strany státu Qin. V roce 228 př. n. l. vznikala v tomto státě řada polemik, jak se zachovat, popřípadě jak se vypořádat s blížící se hrozbou. Yanský první ministr navrhoval vyhlášení spojeneckých smluv se státy Dai, Qi a Chu a uzavření příměří s kočovnými kmeny Xiongnu 匈奴 na severu. Avšak yanský korunní princ Dan 太子丹 se obával neúspěchu těchto politických tahů a raději vyslal atentátníka, který měl zlikvidovat qinského krále Ying Zhenga, a tak odvrátit hrozící nebezpečí. Více o tomto neúspěšném atentátu v samostatné kapitole. Tento pokus o vraždu se navíc stal záminkou pro otevřenou vojenskou akci qinské armády proti státu Yan. Operace započaly v roce 226 př.n.l. Po své porážce se yanský dvůr i se zbytky armády uchýlil na liaodongský poloostrov. Yanský král Xi 喜 se ve snaze ubránit to málo, co mu zbývalo, rozhodl obětovat vlastního syna. Nechal korunního prince Dana popravit a poslat jeho hlavu Ying Zhengovi, jako omluvu za pokus o jeho vlastní vraždu. Qinský král s omluvou souhlasil a skutečně po dobu následujících tří let na stát Yan nezaútočil. V roce 222 př. n. l. však již nebylo ničeho, co by zabránilo Qinům v nové invazi na liaodongský poloostrov. Yanskou armádu snadno porazili a yanský král Xi upadl do jejich zajetí. Rok 222 př.n.l. je tedy také konečným rokem existence státu Yan.

Posledním zbývajícím státem tak zůstal stát Qi. Qinským se navíc opět osvědčila taktika získání na svou stranu jednoho z vysokých ministrů v nepřátelském táboře. Tentokrát se jim

³ Některé zdroje hovoří až o 100 000 obětech

podarilo uplatit vlivného Hou Shenga 后胜. Tomuto se následně podařilo přesvědčit qiského krále Jiana 齐建王, aby se distancoval od okolního dění a nepomohl okolním státům v obraně proti qinské invazi. Roku 221 př.n.l. Ying Zheng využil Jianovy odmítavé odpovědi na setkání jako záminky k útoku na stát Qi. Navzdory všem předpokladům se však qinská armáda pod velením Wang Bena vyhnula přímému střetu s protivníkem a pronikla na qiské území z oblasti bývalého státu Yan. Takřka bez odporu tak postoupila až k hlavnímu městu státu Qi-Linzi 临淄. Qiský král se navíc po dalším nabádání Hou Shenga vzdal bez boje. Tím byl poražen poslední zbývající stát, stát Qi.

Dobytím státu Qi tak byl završen proces sjednocování Číny. Na znamení tohoto úspěchu se nechal král Ying Zheng prohlásit „počátečním svrchovaným císařem z Qin (dynastie)“ - Qin Shi Huangdi 秦始皇帝. Novým hlavním městem sjednocené říše se stal Xianyang 咸阳.

V průběhu Období válčících států došlo k mnohým změnám v čínské společnosti. K lepšímu pochopení tehdejších životních podmínek a mentality je nezbytné si alespoň ty nejdůležitější vyjmenovat.

Nejdůležitějším faktorem, který ovlivnil veškeré tehdejší dění, byla válka. Jednotlivé státy mezi sebou neustále válčily, téměř veškerá produkce byla spotřebovávána válečnými výdaji a všeobjímající válečné konflikty měly naprosto zásadní dopad na všechny vrstvy obyvatelstva.

Armády se staly hlavními hybateli tehdejších dějin. Touha po stále dokonalejších zbraních a technických novinkách ve vojenské oblasti zásadně urychlila technologický vývoj. Díky rozšíření užívání železa, které postupně nahradilo bronz v roli nejvíce používaného kovu, a těmto technickým vynálezům se čínské vojenství stalo na určitý čas nejrozvinutějším v celém tehdejším starověkém světě. Další důležitou změnou ve vojenství je příklon s masivnímu využití pěchoty. Kupříkladu stát Qin byl zřejmě schopen zmobilizovat vojska v síle až miliónu mužů. Aristokracie, stále bojující na vojenských vozech, byla na bitevních polích sice elitní, avšak menšinovou vojenskou silou. Potřeba „stlačování“ finančních a časových nákladů na vycvičení obrovského množství pěchoty vedla k všeobecnému rozšíření použití kuše, jakožto nejčastěji využívané dalekonosné zbraně. Nejoblíbenější chladnou zbraní se stala halapartna ge 戈, oblíbená zejména v armádách státu Qin.

Dalším důležitým faktorem ve změnách tehdejšího vojenství byl intenzivní styk s nomádky kmeny na severním okraji čínského území. Jako první adaptovaly nomádky styl boje- využití střelecké jízdy- armády státu Zhao.

Společně s novými technologiemi se však rozvíjely i další oblasti vojenství, především strategie a „válečnické umění“. Mezi těmito díly vyčnívá proslulá příručka, známá v českém překladu jako „O umění válečném“ - *Sunzi Bingfa* 孙子兵法 od staročínského taktika a стратега Sun

Zia (孙子). Ten sice žil někdy kolem roku 500 př.n.l.⁴, avšak jeho myšlenky nejvíce ovlivnily právě následující časové období.

Strategie a taktické manévry nenalézaly své uplatnění pouze na bojištích, ale také v diplomatických vztazích. Jak již bylo zmíněno, především v 2. periodě Období válčících států se z diplomatických jednání a zákulisních intrik stalo svého druhu „umění“. Kupříkladu samotným sestavováním Horizontálních a Vertikálních aliancí se zabývali speciálně vyškolení učenci, mistři tohoto umění, tzv. Zonghengjia 纵横家.

Vedle spisů vojenské teorie vznikalo také množství nových filozofických škol a směrů jako reakce na neutěšenou dobu a nejisté životní postavení všech aktérů tehdejšího společenského života. Je přirozenou reakcí učenců a vzdělaných vrstev, že se v obdobích neklidu a všeobecného boje obrací ke společenským problémům a příčinám a snaží se nějakým způsobem vysvětlit či objasnit jejich původ a vznik. Mezi filozofické velikány Období válčících států patří Mencius (孟子) a Xunzi (荀子) - konfucianismus, Mozi (墨子) – mohismus, Shang Yang (商鞅) a Hanfei Zi (韩非子) – legismus a Zhuangzi (庄子) – taoismus. Značné množství dalo také vzniknout samostatnému termínu pro filozofické školy tohoto období – „Sto filozofických škol“ - Zhuzibaijia 诸子百家.

Na společnost jako celek měly největší dopad sociální reformy, jak byly zmíněné výše. Zejména snaha o centralizaci jednotlivých států, odstranění staré aristokracie a vznik nové většinou rekrutované ze schopných mužů, kteří uspěli na bitevním poli či se honosili jinými úspěchy.

Využití železa ve velkém mělo vliv nejen na rozvoj vojenských technologií, ale také na zemědělství, které se v tomto období značně zmodernizovalo. Zavedení těchto nových postupů společně s výstavbou velkolepých vodních děl - zavlažovacích příkopů, vodních kanálů, apod. - rapidně zefektivnilo obdělávání půdy.

Značného rozvoje dosáhl také obchod, a to jak vnitro- tak mezi- státní. Některým význačným (a samozřejmě movitým) obchodníkům se dostávalo zvláštní úcty a poct. Nyní mohli dokonce usilovat o úřady a zasahovat tak do politického dění. Jako velice dobrý příklad může posloužit původně obchodník Lü Buwei (吕不韦) – více on něm viz. níže.

⁴ Bohužel přesná data jeho narození a smrti nejsou známa.

2. Společenské změny v průběhu Období letopisů a Válčících států

Pro studium politických vrahů a jejich proměny v průběhu čínského starověku je důležité se alespoň v hrubých obrysech seznámit se sociálními změnami, které probíhaly po celé mnou zmapované období. Nejrazantněji se projevily právě přelomem Obdobím letopisů a Obdobím válčících států.

Jako hlavní zdroj informací k tomuto tématu mi posloužila Cho-yun Hsuova kniha *Ancient China in Transition*. Cho-yun Hsu využívá poznatků zjištěných při zkoumání dalšího významného starověkého díla- *Han shu* 漢書 u nás známé také pod názvem *Dějiny dynastie Chan*. Han shu byla dopsána v roce 111 n.l. jistým Ban Guem 班固, který podobně jako Sima Qian navázal na práci svého otce. Zde se v oddíle zvaném *Tabulky Biao* 表 nachází cenný zdroj informací v podobě výčtu nejvýznamnějších osobností jednotlivých států. Pro Období letopisů a Válčících států je zde zaznamenáno 1337 osob rozdělených do 9 ranků (Hsu 1965, 25).

Na základě prozkoumání původu těchto 1337 jedinců lze dojít k určitým pro toto období obecně platným jevům. Nejdříve však stojí za zmínku fakt, že níže zmíněné proměny můžeme do jisté míry vysledovat již po celé Období letopisů. Toto tvrzení je v rozporu s všeobecně přijímanou teorií, že se charakter čínské společenské struktury proměnil právě až s přelomem obou období. Nicméně zůstává faktem, že nejvýznamější „skok“ lze vysledovat právě kolem počátku Období válčících států (Hsu 1965, 25) (Hsu 1965, 51).

Jako důkaz sociálních změn lze použít četnost výskytu zástupců tří skupin ve výčtu zmíněném v *Tabulkách*. V první skupině zmiňme úlohu panovníkových bratrů a synů v jednotlivých státech. Zatímco na počátku období V Han leží na bedrech těchto mužů zodpovědnost za velení armádám, diplomatické styky s okolními státy nebo vykonávání vysokých úřadů, tak čím dále v historii jdeme, tím méně se politicky angažují a jejich úlohu přebírají lidé z jiných sociálních vrstev. Jistou výjimku tvoří jižní stát Chu, kde se příbuzní panovníka tradičně dostávali na vysoké politické a vojenské posty i dlouho poté, co tato praxe u severních sousedů již nebyla běžnou (Hsu 1965, 26 – 31).

Další velkou skupinu tvořili ministři a úředníci. Poté, co se v těchto v funkcích přestávali objevovat zástupci královského rodu, se tito většinou rekrutovali z řad velkých mocných rodů. O většině těchto velkých rodů nemáme z doby kolem počátku Období letopisů mnoho důkazů, avšak postupně se objevují v čím dál tím vyšší míře. Společně s rostoucí mocí bylo ve státech nevyhnutelné, že se nakonec zástupci těchto rodů střetli ve vzájemných politických bojích o moc. Tyto roztržky často vedoucí až k otevřeným ozbrojeným konfliktům vedly v mnohých případech k totální likvidaci rodu, takže se na konci Období letopisů opět setkáváme s nižším počtem takovýchto mocných skupin.

Nejprogressivnější skupinou se tedy ukázala být ta třetí, tedy tzv. shi 士, tedy příslušníci nižší aristokracie. Shi postupně nabývali na čím dál tím větší váze a nakonec se prosadili do takové míry, že se stali nejpočetnější skupinou tvořící státní úřednictvo ve všech starověkých čínských státech. Analýzou původů osob zmíněných v *Tabulkách* lze dojít zajímavým hodnotám, tedy, že zatímco podíl zástupců shi, kteří byli zároveň význačnými historickými osobnostmi a jsou tak zaneseni v Ban Guově díle, je pro Období letopisů pouhých 26%, tak pro Období válčících států tato hodnota narůstá na 55% (Hsu 1965, 38 – 39). To je jasný důkaz značné sociální mobility, kdy se i příslušníci nižší aristokracie mohli dostat k význačným pozicím ve státě. O snaze využívat ve větší míře shi pro státní úřady vypovídají i obecná kritéria, dle kterých se později adepti na úřad vybírali. Mezi ty patřily například i následující:

- a) adept není nijak společensky spřízněn s žádným z velkých rodů
- b) adept nemá společné jméno se žádným z velkých rodů
- c) adeptovo jméno neobsahuje žádný výraz pro jakýkoliv úřednický titul

Jak vidno, body b) a c) neodkazují k žádnému konkrétnímu spojení mezi potenciálním úředníkem a velkými rody. Nicméně snaha o oddělení těchto funkcí a mocných rodů byla natolik silná, že ani vzdáleně příbuzní s dávno sníženým sociálním statusem neměli šanci o prosazení se ve státní správě (Hsu 1965, 38 – 39).

Výše zmíněné sociální změny lze vysledovat i na případech a charakterech atentátníků, o kterých pojednává tato práce.

3. Vymezení pojmů

Internetová encyklopedie cs.wikipedia.org vysvětluje pojem vražda jako: „V právu se vraždou rozumí zločin spáchaný člověkem na jiné lidské bytosti, jenž způsobí smrt bez právního ospravedlnění a je vykonán s úmyslem zabít.“ (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Vra%C5%BEda>) Tato základní charakteristika tedy jasně hovoří o vraždě jako o násilném aktu, jehož úmyslem je zabití jiného člověka. Otázkou zůstává, do jaké míry je současná interpretace „bez právního ospravedlnění“ aktuální pro podmínky světa starověké Číny.

Samotný pojem vražda v sobě zahrnuje značné množství druhů a typů vražd, ze kterých je pro tuto práci stěžejní pojem atentát, který přímo souvisí s pojmem nájemná vražda, neboť tento je přímo obsažen ve významu slova atentát: „Atentát je úmyslné zabití významné osoby nebo politické osobnosti, zpravidla za úplatu nebo z politických důvodů“ (<http://en.wikipedia.org/wiki/Assassination>). Cílem atentátu jsou tedy zpravidla veřejně aktivní osobnosti či politicky aktivní jedinci. V pro nás stěžejním období býval atentát většinou motivovaný politickými a vojenskými důvody anebo z důvodů osobních- tedy snaha o získání nějakého prospěchu, většinou finančního nebo z osobní msty.

4. Krátká charakteristika pramenů

Ačkoliv se nám z čínského starověku dochovalo zdánlivě uspokojivé množství písemných památek, je nezbytné k nim přistupovat obezřetně. Především si musíme uvědomit, že valná většina „starověkých“ textů je nám známa prostřednictvím jejich opisů a citací v dílech jiných autorů. Původní texty, psané na bambusové proužky, velice rychle podléhaly rozkladu a jako takových se nám jich dochoval pouze neurčitý zlomek.

Prostřednictvím předávání textů, jejich katologizace a přepisování se nám starověká díla dochovala, nicméně také podléhala „zvůli“ redaktorů a komentátorů, kteří z různých důvodů starověké texty cenzurovali, předělávali či dokonce vyškrtávali nebo naopak dodávali celé pasáže. U některých textů se pečlivou prací učenců podařilo vypátrat tyto „neautentické“ pasáže, stále však existuje množství dosud neobjasněných částí.

Historiograficky nejvýznamnějšími díly, podávajícími svědectví o politických událostech v období čínského starověku, jsou Zuozhuan a Shiji.

1. Zuozhuan 左传

Zuozhuan je jedním ze tří komentářů⁵ k tzv. Letopisům 春秋, tedy jakési kronice státu Lu, kterou dle tradičního pojetí zkomponoval sám Konfucius. Jako její autor se obvykle uvádí Zuo Qiuming 左丘明, od něhož je také odvozen samotný název díla, které tedy můžeme překládat jako *Zuoouv komentář*. Dle čínských učenců, jako například Yang Bojuna 杨伯峻 vznikl Zuoouv komentář před rokem 389 př.n.l.

Komentář samotný zachycuje období vlády dvanácti luských knížat, tedy celkem 254 let. Rozsahově sestává z přibližně 18 000 čínských znaků (wikipedia.org, http://en.wikipedia.org/wiki/Zuo_Zhuan).

Navzdory faktu, že je Zuozhuan komentářem k Letopisům, nejedná se o pouhé vysvětlení problematických pasáží původního textu. (Lomová, 2011, 37). Autor vtipně využívá historických příběhů a krátkých anekdot, tedy takzvaných „starých příběhů“ gushi 故事, aby jimi ilustroval principy konfuciánského pohledu na svět. Tyto anekdoty zřejmě existovaly již dříve ve formě ústně tradovaných příběhů a systematicky doplňují výklad Letopisů. V některých případech autor Letopisy doplňuje či se naopak k některým pasážím nikterak nevyjadřuje. (Lomová, 2011, 36).

Mezi typické rysy Zuoova komentáře patří časté citování Knihy písní, neosobní přístup autora a jeho neochota k morálnímu hodnocení jednotlivých skutků. Toto hodnocení je většinou shrnuto na konci příběhu, kdy do vyprávění vstupuje postava neurčitěho „vévody“ junzi nebo samotného Konfucia, které je zde označován svým jménem, tedy Zhong Yi. (Lomová, 2011, 36).

Určité části Zuoova komentáře budou zřejmě smyšlenými příběhy. Výplodem autorovy fantazie jsou určité dynamické dialogy, na které je text také poměrně bohatý.

Zuoouv komentář měl zásadní vliv na rozvoj čínského písemnictví a výstavby narativu. Snad poprvé v historii čínského písemnictví právě v Zuozhuanu používá autor vyprávění k vykreslení psychologických pochodů vystupujících postav. (Lomová, 2011, 37). Z historického hlediska je jeho vliv také nezpochybnitelný, neboť právě jeho příběhy nám podávají velké množství informací o událostech a reáliích tehdejšího čínského světa.

Způsob výstavby Zuozhuanu ovlivnil i Sima Qiana při psaní Knihy vrchních pisařů (viz. níže), který se o Zuo Qiumingovi zmiňuje jako o svém vzoru. (Lomová, 2011, 38)

⁵ Dalšími dvěma komentáři jsou Gongyang Zhuan 公羊传 a Guliang Zhuan 谷梁传, dohromady se tyto tři označují jako Chunqiu san zhuan 春秋三传, tedy jako *Tři komentáře k Letopisům*.

2. Shiji: Shiji, 世纪

Autorem zřejmě nejznámějšího historiografického díla je Sima Qian 司马迁, který žil v letech asi 145-86 př. n. l. V češtině je toto dílo známo jako *Zápisky historika*, nicméně já se budu při odkazování na něj řídit přesnějším názvem, pod kterým vyšel překlad paní profesorky Lomové (2011) – *Knihy vrchních písařů*, dle původního názvu díla-Taishigong shu 太史公书 (Zádrapa 2011, 23).

Sima Qian pocházel z rodu astrologů, archivářů a písařů shi 史 (Lomová, 2011, str. 39). Po smrti svého otce – Sima Tana 司马谈 nastoupil ve věku kolem 35 let na jeho místo a zřejmě pokračoval v práci započaté již jeho otcem. Tradičně se Sima Qianovu otci přisuzují zejména kapitoly vztahující se k filozofickým školám, je však možné, že jeho zásluha na konečné podobě *Knihy vrchních písařů* je mnohem větší. Je možné, že to byl právě on, kdo sesbíral potřebný materiál a dokonce i hrubě načrtl pozdější rozvržení spisu (Lomová, 2011, str. 40).

Nejvíce informací o Sima Qianově životě a osudech se dozvídáme právě z *Knihy vrchních písařů*, kde poslední 130tá kapitola je de facto autobiografickou tečkou za celým dílem. Druhým hlavním zdrojem vztahujícím se k jeho životu je tzv *Dopis Ren Anovi*.⁶

Celá *Knihy vrchních písařů* je tvořena zhruba 526 tisíci čínskými znaky ve 130 kapitolách rozdělených do pěti částí. Těmito částmi jsou následující:

本纪 benji – dle prof. Lomové překládáme doslova jako „Kořeny a počátky“. Ve dvanácti kapitolách této části Sima Qian představuje dějiny Číny od mýtického zakladatele Žlutého císaře až do doby vlády dynastie Han.

表 biao - „Tabulky“, které tvoří desítku kapitol. Jedná se de facto o chronologické záznamy o panování vladařů a úředních knížat, jakožto i o význačných skutcích velkých osobností čínského starověku. I do této části jsou zahrnuta období vlády mýtických vládců a dynastie Xia. Tato část je zřejmě do značné míry vystavěna z přepisu jednotlivých místních soupisů a záznamů, které se autorovi podařilo shromáždit.

书 shu- „Pojednání“. Osm kapitol, pojednávajících o tématech „zásadních pro správné fungování společnosti a řádnou vládu“ (Lomová, 2011, str. 65). Patří sem tedy pojednání o hudbě, kalendáři, obřadech, hospodářství a dalších.

世家 shijia - „Dědičné rody“ v třiceti kapitolách. V tomto oddíle autor líčí dějiny od nejstarších dob až do jeho současnosti, podobně jako v oddíle „Kořeny a počátky“. Avšak zatímco v

⁶ Jedná se dopis, který napsal Sima Qian Ren Anovi, který se tou dobou nacházel ve vězení a čekal na vykonání svého rozsudku. Není známo, ve kterém roce byl dopis sepsán, jako nejpravděpodobnější se uvádí roky 99, 96, 93 nebo 91 př.n.l. (Lomová, 2011, 39)

první části podával dějiny Číny, jakožto celku, v tomto oddíle popisuje události, jež se staly v jednotlivých částech území (Lomová, 2011, 65).

列传 liezhuan - „Příběhy“. Poslední část Knihy vrchních pisařů- „příběhy“- je také částí nejrozsáhlejší. Je tvořena sedmdesáti kapitolami, které jsou kvůli svému pojetí často označovány jako „biografie“. V případě oddílu Liezhuan je zřejmá inspirace Sima Qiana ve výše zmíněném díle Zuo Zhuan. Dalším možným zdrojem inspirace pro něj, dle p. profesorky Lomové, mohly být rituální texty, jež souvisely s honorifikací předků tak, jak je známe z dochovalých bronzových nádob a kamenných archeologických nálezů (Lomová, 2011, 65). V této kapitole jsou popisované události v podstatě příběhy osobností čínských dějin od vlády dynastie Shang až po Sima Qianovu současnost. Výběr těchto příběhů dle všeho reflektuje Sima Qianovu snahu o ilustraci rozkvětu a pádu jednotlivých států a navíc se v něm může odrážet samotný autorův osud (Lomová, 2011, 66).

Oddíl Liezhuan je pro potřeby této práce tím nejvýznamnějším, právě v něm totiž Sima Qian podává svědectví o několika případech politických vražd v čínském starověku. Pro autora samotného jsou navíc tyto případy natolik zásadními, že jim věnuje celou jednu kapitolu části „Příběhů“ a totiž kapitolu osmdesátou šestou s názvem „Atentátníci“. Kapitola „Atentátníci“ je jedním z příkladů tzv. „kolektivních biografí“, což je deset kapitol, vyčleňovaných některými badateli z oddílu Liezhuan. Jejich společným znakem je shromáždění příběhů postav z různých států i doby do jedné kapitoly, jelikož je spojování stejným „zaměstnáním“ (Lomová, 2011, 471).

5. Případy

1. Cao Mo 曹沫

Prvním z pěti „atentátníků“, jejichž příběhy jsou popsány v Knize vrchních pisařů, je Cao Mo. Jak zjistíme dále, v jeho případě se nejednalo o zabijáka v pravém slova smyslu, nicméně využil „teroristických“ praktik k dosažení svého cíle a proto je zařazen do tohoto oddílu.

Cao Mo pocházel ze státu Lu a žil v době vlády vévody Zhuanga z Lu, který vládl v letech 693-662 př. n. l. (Lomová, 2011, str. 455). Jeho jméno se v textech vyskytuje v různých verzích, z nichž jedna je Cao Gui 曹刿. V této podobě se objevuje také v Zuo Zhuanu. Dle Sima Qiana byl Cao Mo vyhlášeným silákem známým pro svou odvahu. Díky těmto vlastnostem se mu nakonec podařilo vstoupit do služeb vévody Zhuanga z Lu a stal se generálem v jeho armádě. V této době probíhaly také intenzivní boje mezi státy Lu a Qi. I když měl stát Qi územní i vojenskou převahu, dokázal ho stát Lu, za využití Cao Moovy strategie známé jako “一鼓作气，再而衰，三而竭”

(Yigu zuo qi, zai er ai, san er jie)⁷, porazit v bitvě, jak nám předkládá záznam z Zuozhuanu. Nicméně poté následovala série tří porážek ve třech bitvách. Navzdory těmto neúspěchům byla Cao Moovi ponechána funkce generála.

Důsledkem prohraných bitev bylo, že vévoda Zhuang z Lu nabídl státu Qi území Suiyi výměnnou za uzavření míru (Lomová, 2011, str. 455). Vévoda Huan z Qi nakonec souhlasil a za účelem uzavření míru se sešel s vévodou z Lu. Avšak když oba panovníci složili přísahu na oltářovém pahorku, Cao Mo tasil dýku a zamířil s ní na vévodu Huana. Dále nám Kniha vrchních pisařů poskytuje dynamický záznam rozhovoru mezi oběma aktéry tak, jak nám jej do češtiny přeložila Olga Lomová: „[Vévoda Huan] se zeptal: „Co si přeješ, pane?“ [Cao Mo] řekl: „Dost na tom, že velké Qi okupuje území maličkého Lu. Kdyby teď [ještě] spadly hradby našeho hlavního města, jejich zbytky by dopadly až za tvoje hranice. Vezmi to, pane, v úvahu!“ (Lomová, 2011, str. 455).

Pod tímto nátlakem vévoda Huan slíbil navrátit všechno území, jež získal na státu Lu. Cao Mo poté odhodil dýku a vrátil se na své místo, aniž by na sobě nechal cokoliv znát. Vévoda Huan byl samozřejmě velice rozezlen a hodlal porušit svůj slib, nicméně jeho rádce Guan Zhong jej od tohoto záměru odradil těmito slovy, opět v překladu profesorky Lomové:

„To nelze. Neboť [to by znamenalo, že by ses] kvůli malému prospěchu a vlastnímu potěšení zbavil důvěryhodnosti, které požíváš mezi knížaty, a přišel bys o podporu pod nebem. Nejlepší bude jim [území] dát.“ (Lomová, 2011, str. 455).

Po tomto upozornění se vévoda Huan uvolil a navrátil státu Lu dobyté území.

Na případu Cao Moa je několik zajímavých skutečností. Li Ling ve své práci zdůrazňuje především roli Cao Moova nízkého původu (Li 2004, 3). Díky své neurozenosti nebyl Cao Mo toliko svázán pravidly tehdejšího aristokratického světa. Neměl tedy problém s tím, využít i strategií a postupů, jež by urození mužové na jeho místě nepoužili.

Dalším bodem, který stojí za povšimnutí, je situace, ve které se Cao Mo odhodlal k útoku na vévodu Huana z Qi. V onu dobu se již Cao Mo, potažmo celý stát Lu, nacházel v bezvýhodné situaci. Nebylo tedy jiné alternativy, než se odhodlat k zoufalému kroku, jakým se takovýto způsob nátlaku zdá být. Navíc, Cao Mo již neměl co ztratit a dle všeho se ani nebál smrti tak, jako vévoda Huan (Li 2004, 3).

⁷ Jedná se o strategii plného útoku, tedy že by se při velení vojska mělo využít mocného útoku bez přerušení. Každé takové přerušení ubírá na síle a důrazu ataku.

2. Zhuan Zhu 专诸

Zhuan Zhu pocházel ze státu Wu 吴. Abychom byli schopni pochopit pozadí Zhuan Zhouova příběhu, je nutné se trochu seznámit s tehdejší politickou situací ve státě Wu tak, jak ji popisuje Sima Qian v 86. kapitole s názvem Atentátníci, patřící do oddílu Příběhy (Liezhuan).

V době, ve které se odehrává příběh s Zhuan Zhouem, tedy v roce 514 př. n. l., panoval ve státu Wu král Liao 僚. Zajímavá a pro nás také směrodatná je historie jeho nástupu na trůn. Dřívejším králem ve Wu byl Zhufan 诸樊, jež měl tři mladší bratry, kteří se jmenovali Yuji 余祭, Yimei 夷昧 a Jizi Zha 季子札. Zhufan si byl vědom toho, že Jizi Zha by byl velice schopným panovníkem, proto neustanovil svým nástupcem svého syna, prince Guanga 光, ale zařídil, aby se vláda dědila mezi bratry. Po jeho smrti tak na trůn nastoupil nejstarší bratr Yuji a po něm Yimei. Avšak po Yimeiově smrti Jizi Zha odmítl být panovníkem a uprchl od dvora. Na trůn byl tedy místo něj dosazen výše zmíněný král Liao, syn krále Yimeie. Dle Sima Qianova barvitého vyprávění si v tu chvíli princ Guang pomyslel: „Pokud platilo pravidlo posloupnosti v linii bratrů, měl se stát králem Jizi Zha. Avšak když nyní následnictví přechází z otce na syna, je řada na mně“ (Lomová 2011; str. 456). Při čemž se začal obklopotvat skupinou lidí, kteří by mu mohli pomoci získat vládu pro sebe.

V tomto okamžiku do příběhu ještě vstupuje Wu Zixu, který do Wu uprchl ze státu Chu 楚. Wu Zixu se snažil přesvědčit krále Liaoa k útoku na stát Chu, nicméně princ Guang v tomto prohlédl Wu Zixuho snahu o osobní mstu a krále Liaoa od útoku na stát Chu odradil. Mezitím se Wu Zixu seznámil s Zhuan Zhouem a podle vyprávění v Knize vrchních pisařů rozpoznal jeho schopnosti. Doporučil ho tedy do služby u prince Guanga, který z něj udělal důležitého člena své skupiny.

V roce 516 zemřel ve státě Chu král Ping (Lomová 2011; str. 456). Wuský král Liao se rozhodl využít období smutku, které po smrti krále chuští drželi, a vyslal své dva mladší bratry Gaiyua 盖余 a Zhuyonga 属庸, aby vytáhli proti chuskému městu Qian. Jizi Zhaa vyslal do státu Jin, aby sledoval reakce ostatních knížat na nastalou situaci. Avšak vojsko státu Chu rychle zareagovalo a odřízlo princům Gaiyuovi a Zhuyongovi cestu zpět do Wu. V tom okamžiku se princ Guang a Zhuan Zhu po vzájemné poradě odhodlali k akci. Tato situace, kdy se princ Guang považoval za legitimního následníka trůnu a navíc případní nástupci po králi Liaovi byli odříznuti za hranicemi státu Wu, byla příležitostí, která se neodmítá.

Dne pingzi čtvrtého měsíce tedy princ Guang ukryl své přívržence ve sklepě a uspořádal pitku

pro krále Liaoa (Lomová 2011; str. 456). Král nechal rozestavět své vojáky všude podél cesty od hlavního paláce až k místu princovu obydlí. Když již byli hosté notně opilí, vymluvil se princ Guang na bolest v noze a odešel do sklepa, kdy čekal připravený Zhuan Zhu. Tomu přikázal, aby vzal dýku a ukryl ji v pečené rybě. Zhuan Zhu poté vyšel nahoru a v okmažiku, kdy předložil rybu králi, vytrhl jí z břicha dýku a bodl krále Liaoa. Ten byl na místě mrtev.

Poté se okamžitě rozpoutal boj, během kterého byl Zhuan Zhu zabit. Nicméně princovi lidé nakonec dokázali zvítězit a princ Guang se stal novým wuským králem, známým pod jménem Helü 阖闾. Sima Qian nezapomíná zmínit, že král Helü udělil Zhuan Zhuovu synu léno a povýšil ho do nejvyššího ranku.

Zajímavě působí srovnání Zhuan Zhua a Cao Moa. Tito dva jsou zmíněni také v proslulém díle o strategii Sunzi Bingfa 孙子兵法, u nás známé především jako „*O umění válečném*“ (jejímž autorem je pan Sun). Sunzi zde oba atentátníky představuje především jako vzory odvahy a rozhodnosti. Nicméně je důležité zmínit, že Sunzi pracoval ve službách wuského krále Helüa, jeho pohyby k vychvalování Zhuan Zhuovy odvahy jsou tedy zjevné.

Důležitým rozdílem mezi Zhuan Zhuem a Cao Moem, jehož si nejde nevšimnout, je účel samotné akce. Zatímco Cao Mo nebyl vrahem v pravém slova smyslu (jak již bylo naznačeno dříve), tak o úmyslech Zhuan Zhua nemohlo být nejmenších pochyb.

Li Ling si také ve své práci všimá, že Zhuan Zhuovou motivací mohla být právě snaha o to, zabezpečit svou starou matku a malého syna, o které po jeho smrti skutečně bylo postaráno (Li 2004, 4).

3. Yao Li 要离

Yao Li a jeho příběh nejsou popsány v Sima Qianově Knize vrchních písařů, nicméně je poměrně přesně podán v kronice států Wu a Yue Wu Yue Chunqiu 吴越春秋, konkrétně v kapitole Helü Neizhuan 阖闾内传. Kronika států Wu a Yue byla sepsána v období vlády dynastie Východní Han a mapuje boje mezi státy Wu a Yue. Celý letopis se dělí do 10 kapitol, z nichž čtvrtá je zmíněná Helü Neizhuan. Tato čtvrtá kapitola se soustředí na období vlády nám již známého krále Helü.

Poté, co byl zavražděn král Liao, se vlády ve státě Wu zmocnil král Helü. Helü se zanedlouho dozveděl, že syn krále Liaoa, princ Qing Ji 庆忌, který tou dobou přebýval ve státě Wei 卫, plánuje odplatu za smrt svého otce.

Helü se tedy na doporučení Wu Zixuho (opět) obrátil na muže jménem Yao Li. Ten vymyslel plán, jak se dostat do blízkosti prince Qing Jiho. Aby byl považován za kriminálního, zabil svou vlastní manželku a matku, načež byl králem Helüm potrestán tím, že mu byla useknuta pravá ruka a

byl vyhnán ze státu Wu. Yao Li tedy utekl do státu Wei a vyhledal útočiště u prince Qing Jiho.

Princ Qing Ji původně Yao Limu nedůvěřoval, ale přesvědčilo ho, když viděl, že Yao Limu skutečně chybí pravá ruka, a když se doslechl, že jeho žena byla zabita. Postupem času se tak Yao Li dostatečně přiblížil k Qing Jiovi, neboť ten se domníval, že je pojí společná touha po pomstě na wuském králi. Nakonec se mu podařilo dostat se na stejnou loď, ve které cestoval princ Qing Ji. Když pluli uprostřed řeky, zaútočil na něj a probodl ho kopím. Následně existují dvě verze příběhu, dle té první byl Yao Li zabit princovými muži hned po zabití Qing Jiho. Druhá verze hovoří o jeho úspěšném útěku z místa čina. Nicméně časem byl Yao Li dohnán výčitkami svědomí, které ho pronásledovali po zabití vlastní matky a manželky. Nakonec tedy sám spáchal sebevraždu.

Bohužel nevíme přesný důvod, proč Sima Qian nezařadil tento příběh do své kapitoly o zabijácích, neboť po celé Číně se stal velice známým. Za povšimnutí stojí osobnost krále Helü, který dle všeho s velkou úspěšností využíval nájemných vrahů ke splnění svých politických cílů. Další důležitou postavou posledních dvou případů je také Wu Zixu, který hrál v obou případech roli prostředníka mezi králem a zabijákem.

Samotná osobnost Yao Liho je poněkud komplikovanější. Dle tradice se jednalo o velice slabého a fyzicky neuživou osobu ošklivého vzhledu. Navzdory svému vzhledu byl však velice schopným mužem, dle všeho byl nadmíru inteligentním a navíc vyhlášený šermíř. Právě pro tyto schopnosti si jej vyhlédl Wu Zixu a přijal ho do svých služeb. Naproti tomu princ Qing Ji byl dle všeho fyzicky neobyčejně zdatný a zběhlý ve válečném umění (Li 2004, 4). Proto musel Yao Li využít nesmírně propracované lsti, jak se dostat do blízkosti prince, který mu musel navíc naprosto důvěřovat.

4. Yu Rang 豫让

Yu Rang se stal ve své době velice známým a oblíbeným pro svou oddanost a smysl pro spravedlnost. Nicméně se jedná o dalšího neúspěšného zabijáka.

Yu Rang pocházel ze státu Jin. Sloužil pánům Fanovi a potom Zhonghangovi, ale v této době se ještě ničím neprosлавil. Až následně se dostal do služeb u hraběte Zhia Zhibo 智伯, který si ho oblíbil a prokazoval mu svou náklonnost. Avšak hrabě Zhi zaútočil na barona Xiang z Zhao 赵襄子 Zhao Xiang zi. Roku 453 př.n.l se ale baron Xiang spřáhl se státy Han a Wei, zavraždili hraběte Zhia a jeho léno si rozdělily mezi sebou (Lomová, 2011, str. 457). Baron Xiang navíc nechal nalakovat lebku hraběte Zhia a používal ji jako pohár na pití.

Po zabití svého pána se Yu Rang odebral do hor, kde si zoufal nad smrtí muže, který se k němu choval nezvykle velkoryse a velice si ho považoval. Nakonec se rozhodl smrt svého pána pomstít.

Za tímto účelem si pozměnil jméno a vydával se trestance a jako takovému se mu podařilo získat práci v paláci Zhao Xiang zia, kde natíral záchody. U sebe nosil schovanou dýku, kterou chtěl použít k zabítí barona Xianga.

Když však baron Xiang vstoupil do záchodu, „zmocnil se ho divný pocit“ (Lomová, 2011, str. 457). Nechal si trestance předvést, aby ho mohl vyslechnout, a tak zjistil, že se jedná o Yu Ranga a že ten má u sebe dýku. Yu Rang se nijak zvláště nebránil a přiznal svůj úmysl barona zabít. Ten však zarazil své služebníky, kteří se ho chystali zabít a prohlásil (jak je tato promluva přeložena v českém vydání *Knihy vrchních pisařů*): „Je to člověk se smyslem pro to, co je správné. Musím si na něj dávat pozor, [ale nezabiji ho]. Vždyť on chtěl vykonat pomstu za svého pána, který zemřel bez potomků! Je továcně ušlechtilý člověk!“ (Lomová, 2011, str. 457).

Tak dal baron Yu Rangovi milost a nechal ho odejít. Avšak Yu Rang se nevzdal svého plánu na odvetu. Nedlouho po svém odhalení si potřel tělo šťávou lakového stromu. To způsobilo, že se mu po celém těle udělaly vředy, načež ještě polkl louh, který způsobil, že jeho hlas ochraptěl. S těmito změnami mohl předstírat, že je malomocný (Li 2004, 4 – 5), a tak se nepozorovaně dostat do města a skrýt se pod mostem, přes který měl baron Xiang přejíždět. Avšak když tento vjel na most, jeho kůň se začal plašit. Baron tedy poslal své muže a ti skutečně pod mostem našli Yu Ranga a předvedli ho před Xianga. V Sima Qianově následuje rozhovor mezi oběma muži, ve kterém baron Xiang kárá Yu Ranga za to, že když hrabě Zhi zabil jeho předchozí pány Fana a Zhunghanga, tak je nejen že nepomstil, ale navíc vstoupil do jeho služeb. Proč tedy nyní tak lpí na snaze o mstu na něm samém?

Načež mu Yu Rang odpověděl, že rozdíl je v přístupu jeho bývalých pánů k jemu samému. Zatímco Fan i Zhonghang se k němu chovali jako k obyčejnému člověku, tak hrabě Zhi si jej vážil a nakládal s ním jako s nejskvělejším z mužů (Lomová 2011, str. 458).

Baron Xiang si velice vážil oddanosti Yu Ranga, ale nyní mu již nemohl dát příležitost uprchnout. Nechal své posluhovače, aby Yu Ranga obestoupili. Ten jen barona Xianga pokorně požádal o kus jeho oděvu, aby na něm mohl alespoň symbolicky vykonat pomstu. Baron Xiang souhlasil, nechal přinést kus svého oděvu. Yu Rang obnažil svůj meč, několikrát bodl do látky a nakonec na něj sám nalehl, a tak se zabil.

Yu Rangův případ je odlišný od těch předchozích vzhledem k motivacím zabijáka. V příběhu o Yu Rangovi nejde o snahu o uchvácení moci či jakýsi palácový převrat, ale o osobní, v podstatě apolitickou, mstu. Tím se značně blíží jiné části Sima Qianově *Knize vrchních pisařů*- 游侠列传 Youxia liezhuan, (Li 2004, 4).

5. Nie Zheng 聂政

Nie Zheng pocházel ze státu Wei, avšak jednou zabil člověka a musel uprchnout s matkou i sestrou do státu Qi. Tam se živil jako řezník.

Později Nie Zhenga vyhledal muž jménem Yan Zhongzi. Původně byl Yan Zhongzi ve službách u knížete hanského Aie, ale později se se dostal do sporu s Han Xiaoleiem, vysokým úředníkem na hanském dvoře. Tak byl nakonec Yan Zhongzi donucen k útěku ze státu, ale nikdy nezapomněl na snahu o pomstu na Han Xiaoleiovi. Poté, co se dostal do státu Qi, se doslechl o schopnostech Nie Zhenga a rozhodl se ho vyhledat, aby ho získal pro svou věc.

Avšak Nie Zheng odmítl jeho nabídku s tím, že je naprosto oddán svému údělu, tedy postarat se o starou matku. Han Xiaolei se k němu nicméně i přes odmítnutí choval zdvořile a ušlechtilě a odjel.

Po delší době Nie Zhengova matka zemřela. Po skončení období smutku si Nie Zheng uvědomil, že tímto skončily jeho povinnosti vůči matce a sám je stále pouhým bezvýznamným řezníkem. Zalitoval svého neuctivého odmítnutí výše postaveného Yan Zhongzia a rozhodl se ho vyhledat.

Poté, co ho skutečně našel a ospravedlnil se za své neuctivé odmítnutí, mu Yan Zhongzi vyložil svůj plán. Tedy, že hledá schopného muže, kterého by vyslal jako atentátníka za účelem odstranění Han Xiaoleie. Nie Zheng bez váhání tento úkol přijal a zároveň odmítl jakýkoliv doprovod, jež mu Yan Zhongzi nabízel, s tím, že takováto akce musí být provedena v tichosti a bez rozruchu.

Když Nie Zheng konečně dorazil do státu Han, nijak se nerozpakoval a vyrazil přímo vstříc úřadu, kde pobýval Han Xiaolei. Vtrhl dovnitř, mečem ho probodl a zároveň zahubil mnoho dalších lidí, kteří se ministra snažili chránit. Po skončení tohoto řádění si serval kůži z obličeje a vydlobnul si obě oči, aby ho nebylo možno poznat, načež spáchal sebevraždu.

Ačkoliv hanský král přislíbil vysokou odměnu tomu, kdo by poznal a dokázal identifikovat vystavené atentátníkovu tělo, nikdo takový se nenalezl. Až o nějaký čas později se Nie Zhengova sestra dozvěděla o tomto incidentu a hned ji na mysli vytanulo, že by ten mrtví atentátník mohl být její bratr. Nemeškala a ihned se vydala do Han.

Jakmile uviděla vystavené mrtvé tělo, hned v něm poznala svého bratra a rozeštkala se nad ním. Okolostojící lidé se podívovali nad její drzostí, veřejně oplakávat muže, který zahubil jejich vysokého ministra, ale ona jen odvětila, že to byl navýsost schopný a morálně silný muž. Poté, co všem vylíčila celý příběh svého bratra, nad jeho mrtvolou zemřela žalem.

Tato příhoda o Nie Zhengovi a jeho sestře se rychle rozšířila po celém okolí a všichni

obdivovali jejich odvahu a oddanost.

Na příběhu Nie Zhenga lze velice dobře ilustrovat řadu prvků, typických pro příběhy atentátníků. Tím prvním je urozený muž, zde Yan Zhongzi, který dokázal rozpoznat kvality psího řezníka a nabídl mu možnost účastnit se na svém podniku. Je zajímavé, že i Sima Qian explicitně poukazuje na fakt, že po rozšíření tohoto příběhu mezi lid, si lidé vážili Yan Zhongziovu prozřetelnosti, že do svých služeb získal takto talentovaného muže.

Dalším takovým rysem je naopak Nie Zhengova oddanost. Ta je v tomto příběhu navíc ještě zvýrazněna, neboť je postavena do kontrastu se synovskou oddaností xiao 孝. Jak se tedy dozvídáme z tohoto příběhu, ctnostní mužové v zhouském období cenili výše právě synovskou oddanost než oddanost pánu. Nie Zheng se tedy až do konce staral o svou matku a zaopatřil svou sestru a až teprve poté se rozhodl odejít do služby k urozenému muži Yan Zhongziovu.

Navíc Nie Zhengův příběh ještě obsahuje prvek jeho sestry, která se žalu zemřela nad bratrovým tělem. Avšak tím, že předtím veřejně identifikovala jeho mrtvolu a vypověděla celý příběh, zajistila bratrovi pochopení a uznání mezi lidem. Tímto aktem si také podepsala vlastní ortel, protože i kdyby sama nezemřela, tak by padla do rukou hanských úřadů. Její chování je tedy také hodno odivu a jako takové je vyzdvihováno za vzor odvahy a sourozenecké lásky.

6. Pokusy o zabití Qin Shi Huangdih

Ze všech starověkých atentátů jsou těmi nejznámějšími, nejvýznamnějšími a nejčastěji interpretovanými právě tři pokusy o zabití prvního čínského císaře. Především tedy ten v pořadí první, který se již za dynastie Han stal klasickým námětem mnoha ztvárnění.

Qinský král Ying Zheng (嬴政) žil mezi léty 259 př.n.l a 210 př.n.l. V roce 246 př.n.l. král Zhuangxiang 莊襄王/庄襄王 umírá a Ying Zheng se tak jako 13letý chlapec stává králem. Po dobu jeho dospívání ovšem fakticky vládne právě Lü Buwei z hodnosti regenta. Po Lü Buweiově odchodu do exilu se místa prvního ministra ujal Li Si (李斯).

Během dalšího panování se Ying Zhengova pozornost upnula ke snaze o znovusjednocení Číny. Jeho postup jsem popisoval v kapitole Historické pozadí. Díky řadě výše zmíněných faktorů se státu Qin nakonec opravdu povedlo porazit veškeré ostatní čínské státy a založit tak novou dynastii Qin. Roku 221 př.n.l. se Ying Zheng nechal prohlásit „císařem“. Význam a symbolika jména Qin Shi Huangdi 秦始皇帝 zřejmě velice pěkně odráží atmosféru v Číně krátce po unifikaci i ambice a smýšlení o sobě samém samotného Ying Zhenga. Qin 秦 odkazuje ke státu Qin, který dal také jméno nově vzniklé dynastii Qin. Shi 始 označuje Ying Zhenga jako prvního, počátečního císaře, přičemž se předpokládalo, že v nastolené tradici se bude pokračovat a další z císařů by tak na

tomto místě měl číslovku druhý, atd. A na konec Huangdi 皇帝 je odkazem na sanhuang wudi 三皇五帝 – mýtické vladaře čínského starověku.

V době panování Qin Shi Huangdiho také dochází k zahájení řady monumentálních stavebních prací. Vedle panovníkovi hrobky se jedná především o spojování a prodlužování již existujících valů a zdí na severní hranici čínského území, které dalo základ později vícekrát opravované a přebudované Velké čínské zdi (Changcheng 长城). Stát Qin měl dlouhodobé pozitivní zkušenosti s výstavbou velkých vodních děl. V jižní Číně roku 214 př.n.l. započala výstavba mohutného kanálu Lingqu (灵渠), spojujícího Dlouhou řeku s Perlovou řekou. Tento mohutný kanál usnadnil dopravu zásob a armád.

V průběhu čínské historiografie se postupně ujala představa, že dynastie Qin, a tím především Qin Shi Huangdi, byla temným a krutovládným obdobím čínských dějin. Na počátku tohoto obrazu stojí propaganda dynastie Han, která se ujala vlády po dynastii Qin. Ve snaze o potvrzení legitimacy vlastní vlády, připisovali hanští historikové qínské dynastii ty nejhorší možné vlastnosti. Z našeho dnešního pohledu je někdy složité vyříbit dostupné informace a jasně rozsoudit, které jsou pravdivé a které jsou pouze výsledkem hanské propagandy. Z archeologických nálezů i dalších zdrojů si nyní ovšem dokážeme vytvořit alespoň přibližnou podobu vlády dynastie Qin. Z těchto výzkumů vyplývá, že ačkoliv byl Qin Shi Huangdi nucen přistoupit k řadě drastických opatření, ve své podstatě se nechoval nijak zvlášť krutě a klidně tak snese porovnání s následujícími čínskými dynastiemi.

Otázka legitimacy qínské vlády a krutosti Qin Shi Huangdiho je také klíčová v přístupu k tématu atentátů, které byly proti němu zosnovány. Díky hanské propagandě se v čínské kultuře ujala představa Qin Shi Huangdiho jako uzurpátora moci a krutovládce. Naproti tomu jeho potenciální vrahové byli stylizováni do rolí osvoboditelů, hrdinů a bojovníků za trpící čínské obyvatelstvo. Avšak historie je jen málokdy takto černobílá, snažme se tedy odprostit od veškerých předsudků a zkoumejme pouze čistá a zřejmá historická fakta.

1. První pokus o vraždu

První pokus o vraždu tehdy ještě Ying Zhenga, krále státu Qin, se odehrál v roce 227 př. n. l. Jak již bylo načrtnuto v kapitole Historické pozadí, tento pokus o vraždu měl hlubší politické důvody, ale především i následky. Je také ze všech tří pokusů o eliminaci qínského panovníka nejznámější a nejčastěji interpretovaný.

Stále mocnější stát Qin obrátil v době kolem roku 228 př.n.l. svou pozornost také ke státu Yan a přesunul k jeho hranicím část své armády. Stát Yan zdaleka nedisponoval takovým vojenským potenciálem jako stát Qin, a tak mezi předními ministry a královským dvorem začala vznikat řada

polemik, jak se s danou situací vypořádat. O možnosti uzavření spojeneckých smluv s okolními státy viz kapitola Historické pozadí. V této době byl panovníkem státu Yan král Xi z Yan Yan Xi wang 燕喜王. Jeho nejstarší syn - korunní princ Dan Taizi Dan 太子丹 - se však rozhodl vzít věc do vlastních rukou. Zde je důležité zmínit, že korunní princ Dan měl jistou osobní zkušenost se státem Qin a hlavně s jeho panovníkem Ying Zhengem. Mládí totiž strávil ve státě Zhao, stejně jako budoucí qinský král. Zde se také seznámili a svým způsobem spřátelili. V pozdějším věku odešel princ Dan bez jakýchkoliv obav jako rukojmí do státu Qin. Avšak Ying Zheng, nyní již panovník státu Qin, k němu nechoval žádnou náklonnost. Korunní princ Dan se tedy rozhodl uniknout a vrátil se zpět do státu Yan. Proti Ying Zhengovi tedy mohl, kromě státních záležitostí, skrývat i jistou osobní averzi, která mohla posléze ovlivnit princovo rozhodování ohledně dalšího postupu proti hrozícímu qinskému nebezpečí.

Korunní princ Dan tedy našel muže jména Jing Ke 荆轲, který měl provést vraždu samotného qinského krále Ying Zhenga. O původu a životu Jing Kea, tak jako o předchozích případech, hovoří Sima Qian v kapitole Cike liezhuan (刺客列传). Jako možné zdroje pro popis osob a událostí v Knize vrchních písařů mohla posloužit kapitola Yan ce 燕策 z díla *Zhangguo ce 戰國策*, běžně překládaného jako *Intriky válčících států*. Mezi další díla, ze kterých Sima Qian čerpal, patří *Huainanzi 淮南子*, zkompileovaný kolem rokem 140 př. n. l., a v jednom z prvních příkladů „beletristické“ prózy v čínské literatuře – *Yan Danzi 燕丹子*. Toto dílo neznámého autora popisuje především období pobytu Jing Kea na dvoře prince Dana a princovu velkorysost vůči němu. Zřejmě také díky inspiraci v *Yan Danzi* lze vypočítat hlubší pojetí a popis postav v příběhu Jing Kea, než-li v ostatních částech Knihy vrchních písařů, pojednávajících o vrazích (Pines, 6-7).

Jing Ke pocházel ze státu Wei (ačkoliv jeho rodina měla kořeny ve státě Qi) a již od útlého věku se věnoval studiu a umění boje s mečem. Při svých toulkách po různých místech Číny se nakonec usadil v Handanu, hlavním městě státu Yan, jak zmiňuje Sima Qian, často popíjel se svým přítelem - řezníkem. Přes své pochybné známé a zálibu v alkoholu se pro svou vzdělanost a bystrost dostal do hledáčku některých vysoce postavených mužů yanské aristokracie, kteří měli zájem o jeho služby. Právě když korunní princ Dan hledal pomoc v řešení otázky přežití státu Yan, byl mu doporučen Jing Ke, jako moudrý mladý muž, který může princovi pomoci s rozřešením tohoto problému. Při jejich společném setkání přednesl princ Dan svůj návrh na odstranění Ying Zhenga. Po delším naléhání se Danovi podařilo si na Jing Keovi vyprositi slib přijetí tohoto úkolu. Poté byl Jing Ke ubytován v hlavním městě a zahrnut luxusem. Zde však nevykazoval známky aktivní snahy splnit zadaný úkol či nějak pokročit s jeho přípravami. Nakonec princ Dan přesvědčil Jing Kea, že další odklad už je nemožný a je třeba jednat.

Jing Ke vymyslel následující plán celé akce. On sám by se vydával za muže urozeného původu, který se rozhodl zachránit sama sebe před blížící se qinskou armádou. Za tímto účelem měl tedy přijít poprosit o milost u qinského krále a jako důkaz své loajality mu nabídnout dva dary. Prvním z nich byla mapa oblasti Dukang 督亢. Dukang byl jedním z pvních míst, která chtěl stát Qin obsadit na yanském území. Druhým darem měla být hlava generála Fan Yuqiho 樊於期. Fan Yuqii byl původně generálem v qinské armádě, ale později ztratil přízeň qinského dvora a byl ze své pozice odejit.. Uprchl tedy ze státu Qin rozhodnut, že jednoho dne bude mít možnost se pomstít. Jing Ke Fan Yuqiho vyhledal a vyložil mu celý svůj plán. Fan Yuqi byl přesvědčen, že tato akce by mohla být úspěšná a souhlasil, že položí svůj život za možnost zastavení postupu qinských armád. Poté spáchal sebevraždu a Jing Ke tak získal jeho hlavu.

Mezitím nechal korunní princ Dan opatřit nejostřejší nůž, jaký byl a ještě ho nechal smočit v jedu. Následně byla tato smrtící zbraň ozkoušena na několika mužích. Přestože jim nebyly zasazeny smrtelné rány, všichni po nějaké době zemřeli na následky otravy. Poté ještě nechal nalézt muže jménem Qin Wuyang 秦舞阳. Ten měl údajně svou první vraždu spáchat již ve věku třinácti let a byl všeobecně obávaný. Qin Wuyangovým posláním bylo doprovázet Jing Kea na jeho misi a popřípadě ho zastoupit v útoku na krále, kdyby se situace nevyvíjela dle plánu.

Přestože všechny přípravy byly ukončeny, Jing Ke se stále neměl k tomu, aby vyrazil na cestu. Princ Dan se snažil jeho odjezd uspíšit, čímž Jing Kea rozhněval. Ten, dle vlastních slov, čekal na jednoho svého přítele, aby ho doprovázel. Jelikož již ale dle všeho není dostatek času, odjede tedy pouze s Qin Wuyangem okamžitě. Následně všichni zasvěcení obětovali bohům a vyprovodili Jing Kea s Qin Wuyangem k řece Yi 易, jež byla hranicí státu Yan. Všichni byli oblečeni v bílém s bílými čapkami a v tom princ Dan začal zpívat nyní již proslulé verše „风萧萧兮 易水寒，壮士一去兮 不复还” Feng xiaoxiao xi Yishui han, zhuangshi yiquxi bufu huan – tedy, v překladu Lomové: „Vítr sviští, ach, studená je řeka I; bojovník jednou odejde, ach, a již se nevrátí!“ (Lomová, 2011, 467).

Jakmile se Ying Zheng dozvěděl, kdo k němu dorazil a s jakými dary, okamžitě svolil k tomu, aby byli návštěvníci připuštěni k audienci. Když předstupovali před krále, Jing Ke nesl krabici s hlavou generála Fana a Qin Wuyang držel v rukou mapu. Ve složené mapě byla schována ona otrávená dýka, s jejíž pomocí měla být vražda vykonána. Prošli celým trůnním sálem, když se však blížili k prvním schodům královského trůnu, Qin Wuyang se znenadání začal trást strachy. Jing Ke okamžitě pohotově zareagoval, omluvil svého kolegu s tím, že nebyl připraven stanout tváří v tvář Syna nebes. Rozhodl se úkol dokončit raději sám a převzal od Qin Wuyanga mapu s ukrytým nožem.

Konečně, když stanul přímo před králem, ten mu pokynul, aby mu předal mapu oblasti

Dukang. Když však Ying Zheng vytáhl mapu z jejího pouzdra a rozvinul, objevila se ukrytá dýka. V tom okamžiku Jing Ke zachytil krále za rukáv a druhou rukou sáhl pro dýku. Pines se ve své práci zmiňuje Jing Keovu o snaze qinského krále pouze zastrašit a vynutit si tak na něm slib navrácení území a odstoupení od plánu zaútočit na stát Yan. Tímto jednáním by tak Jing Ke jasně odkazoval na případ vraha Cao Mo, který byl ve svém snažení úspěšný, aniž by musel skutečně zabíjet.

Nicméně qinský král utrhnuvše svůj rukáv se osvobodil od Jing Kea a uskočil ze svého trůnu. Pokusil se tasit meč, ten se mu však nepodařilo vytáhnout z pochvy. Poté se Jing Ke snažil dostat ke králi a bodnout ho, ten však úspěšně unikal jeho pokusům. Okolo stojící dvořané byli jednak zaskočení nastalou situací a jednak nemohli do zápasu nijak zasáhnout, neboť qinský král již dříve vydal zákon, dle kterého není dovoleno v horním patře trůnního sálu nosit jakoukoliv zbraň. Tito tedy nijak nezasáhli do boje o králův život, až lékař jménem Xia Wuju 夏无且 pozdvihl svou brašnu s lékařskými potřebami a uhodil s ní Jing Kea. Ten lehce otřesený ztratil chvíli času a Ying Zhengovi se konečně podařilo tasit meč. S jeho pomocí zasadil Jing Keovi osm ran, než se tento vzdal snahy o královo zabití. Následně přispěchali přivolané strážce z dolní části trůnního sálu, aby konečně Jing Kea dorazili. Tito ozbrojení muži také nemohli do boje zasáhnout dříve, neboť jim bylo zapovězeno vstupovat do vyšší části trůnního sálu bez přímého králova vyzvání.

Výše popsaný sled událostí následuje vyprávění Sima Qiana, který v doslovu k 86. kapitole Knihy vrchních písařů zdůrazňuje, že jeho verze je přímým převyprávěním událostí lékařem Xia Wujum a veškeré ostatní verze tohoto příběhu jsou nepravdivé.

Pokus o vraždu se tedy nezdařil a král Ying Zheng okamžitě volal stát Yan k zodpovědnosti. Nechal zmobilizovat armádu, ale yanský král Xi mu jako omluvu poslal hlavu vlastního syna a zároveň muže, který za celým atentátem stál - korunního prince Dana. Nicméně tato oběť přinesla státu Yan pouze odklad nevyhnutelného a o pět let později bylo veškeré jeho území definitivně začleněno ke státu Qin.

Jak již bylo zmíněno, tento příběh je ze všech tří pokusů o eliminaci Ying Zhenga nejznámější a stal se i častým námětem všech druhů literárních děl. Ve všech případech se ovšem setkáváme právě s náměty silně ovlivněnými Sima Qianovým popisem Jing Kea i onoho osudového pokusu. Jing Ke, korunní princ Dan, popřípadě i Qin Wuyang jsou zde popisováni téměř jako hrdinové. Je ovšem otázkou, nakolik se lze ztotožnit s těmito charaktery a jejich činy. Korunní princ Dan se zajisté snažil zachránit „svůj“ stát, ale jak víme, je možné, že ho v přímé akci proti Ying Zhengovi vedly i osobní důvody a zášť.

Jing Ke sám také úplně nesplňuje veškeré naše představy o romantickém, nezištném hrdinovi, když se nezdráhal otálet co možná nejvíce se splněním úkolu a užíval si princovy přízně a luxusu, který mu byl nabídnut. Přesto se za dynastie Han stává z Jing Kea „kultovní postava“. Na jeho počest jsou skládány básně, objevuje se v nápisech na hrobkách a stélách a dokonce o něm vzniká

řada pořekadel a prupovídek (Pines, 2).

Nakonec Qin Wuyang, který je u Sima Qiana ceněn především proto, že byl všemi velice obávaný. Navíc byl velice dobrým kandidátem, neboť vraždil již ve svých třinácti letech. Když se tedy na jeho osobní kvality a životní zkušenosti zahledíme objektivně, jen stěží v něm můžeme spatřit onoho osvoboditele a zachránce národa, jak nám ho líčí většina pozdějších děl inspirovaných těmito událostmi.

Ovšem na druhou stranu je nezpochybnitelné, že tito dva muži vyrazili na svou cestu s vidinou jasné smrti a jako takoví dokráčeli daleko a byli již blízko splnění svého úkolu. Tato oddanost věci a vlastní přesvědčení hovoří o jejich jistých charakterových vlastnostech a kvalitách. Z pohledu hanské propagandy tedy bylo velice vhodné a, snad můžeme říci, i jednoduché vzít jejich příběh a podat ho tak, aby vyhovoval vlastní politice.

Král Ying Zheng byl tímto pokusem o vraždu vlastní osoby hluboce zasažen. Okamžitě po útoku byl značně otřesen, nicméně jal se odměňovat všechny přítomné dle jejich zásluh na jeho obraně. Největší odměnu, celých dvě stě kusů zlata, si vysloužil Xia Wuju, který mrštil po Jing Keovi svou lékařskou brašnu.

Pozdější autory a interprety Jing Keova příběhu často zaujala naivita celého plánu na Ying Zhengovo zabití a potažmo lehkovážnost, se kterou přistupovali k otázce záchrany státu Yan. V tomto bodě je možné nalézt paralelu mezi chováním Jing Kea a Yu Ranga, jehož příběh jsme si již objasnili. Dle Pinese lze totiž oba identifikovat jako muže, „kteří byli ochotni položit své životy za toho, kdo rozpoznal jejich kvality“ (Pines, 5).

1. Postava Jing Kea v čínské kultuře a folklóru

Již v období vlády dynastie Východní Han se začíná objevovat řada narážek na postavu Jing Kea. Během období čínského středověku již běžně vzniká množství uměleckých děl inspirovaných jeho osobou a příběhem.

Mezi významné důkazy adorace Jing Kea v tehdejší době bezpochyby patří pojmenování míst po tomto známém atentátníkovi. Zde stojí za zmínku řada odkazů na Jing Kea v tradičním díle o čínském vodstvu *Shui jing zhu* 水經注, jehož autor, Li Daoyuan 酈道元, vzpomíná řadu míst v okolí řeky Yi, jež referují k Jing Keovi.

Nejvyšší počet místních názvů nesoucích jméno Jing Ke lze, nepřekvapivě, nalézt v provincii Hebei, tedy oblasti polohy hlavního města státu Yan. V této oblasti, ale i jinde po Číně, převzala jeho jméno řada hor, místních úkazů, pagod a dokonce i město.

Další zajímavostí je výstavba domnělých Jing Keových náhrobků a hrobek s odpovídajícími svatyňkami. Mezi těmito lze nalézt kupříkladu jednu, jež nese epitaf odkazující ke „generálu Jingovi“ Jing jiangjun 荆將軍 (Pines, 9).

Avšak nejvýznamnějšími odkazy na postavu Jing Kea jsou bezesporu ty literární. Literární narážky, odkazy a alegorie byly běžným koloritem čínské literatury již od vzniku písemnictví. Není tedy divu, že se toliko známá a do značné míry rozporuplná osobnost, jakou Jing Ke bezesporu byl, dočkala mezi učenici a literáty značného ohlasu.

Literární díla Jing Keovi věnovaná či obsahující odkazy na něj vznikala v průběhu celé čínské historie. Pro přehlednost si je můžeme rozdělit do dvou skupin – a to díla básnická a díla prozaická, většinou ve formě esejů. Je ovšem nutné si předem uvědomit, že literáti sami se takto žánrově neprofilovali, a tak je značení „esejisté“ a „básníci“ v čínských kulturních konotacích do značné míry zavádějící. Avšak pro potřeby této práce je následující rozdělení nejpřehlednější a nejsrozumitelnější.

2. Jing Ke v poezii:

Prvními známými autory, píšícími básně věnované Jing Keovi, patří Ruan Yu 阮瑀 a Zuo Si 左思, oba žijící ve 3. století n.l. Avšak nejznámějším interpretem tohoto příběhu se stal Tao Yuanming 陶淵明 (nebo také Tao Qian 陶潛), žijící mezi léty 365-427. Tao Yuanmingova báseň, nazvaná „Opěvám Jing Kea“ Yong Jing Ke 咏荆轲 se soustředí především na dramatické okolnosti odjezdu Jing Kea ze státu Yan, spíše než na samotný pokus o vraždu. Tento přístup dovoluje autorovi vyvolat ve čtenáři jistý druh soucítění a empatie vůči budoucímu teroristovi a jako takový byl později často využíván řadou dalších autorů, především básníků. Jak bylo tedy naznačeno, Tao Yuanmingův postoj k Jing Keovi je kladný a svým způsobem tak položil základ pro další generace básníků, u kterých se postava Jing Kea vyvinula k de facto národnímu hrdinovi.

Mezi další vzpomenuťhodné básníky, kteří se věnovali tomuto tématu a taktéž shledávali v Jing Keovi kladného hrdinu, patří bezesporu pozdně mingský autor Chen Zilong 陈子龍 (1608-1647) a qingský císař Qianlong 乾隆 (1711-1799). Chen Zilongova vystupuje z řady ostatních básníků tím, že jako jeden z mála (a daleko v nejvyšší míře) obhajuje Jing Keovy pohnutky i z politického hlediska. Tam, kde se většina básníků zaobírá pouze jeho odvahou a odhodláním položit vlastní život za vyšší věc, tak Chen Zilong naproti tomu sám vyjadřuje svůj smutek nad neúspěchem celé mise, ale navíc také smutek nad tím, že tento neúspěch měl vést k celkovému sjednocení Číny státem Qin (Pines, 15).

Císař Qianlong složil báseň na počest Jing Kea ku příležitosti návštěvy jednoho z poutních míst spojovaných s kultem jeho osobnosti. Ve své básni Qianlong Jing Kea nazývá yixia 義俠 a taktéž se soustředí především na emotivní okolnosti odjezdu protagonistů ze státu Yan.

Na opačné straně spektra se objevilo několik autorů, kteří se k Jing Keovi a jeho skutkům vyjadřují s odstupem či dokonce zcela kriticky. Mezi těmito se zaslouženě největšího ohlasu dostalo

Liu Zongyuanovi 柳宗元 (773-819). Liu Zongyuan je tradičně řazen mezi zastánce tzv. „hnutí za starou kulturu guwen yundong 古文運動“, tedy jakési obroditele konfucianismu, kteří působili ve druhé polovině dynastie Tang a snažili se o posílení vlivu konfucianismu vůči buddhismu a taoismu.

Liu Zongyuan na rozdíl od výše zmíněných autorů neponechává velký prostor popisu událostí na řece Yi, ale naopak se více zaměřuje na samotnou naivitu a bláhovost celé mise. K popisu Jing Kea a jeho skutků využívá těch pasáží z Knihy vrchních písařů, které na hrdinu vrhají neblahé světlo“ (Pines, 12). Na konec své práce Liu Zongyuan zmiňuje, že Jing Keova snaha o vyřešení celé záležitosti tak, jak to udělal Cao Mo, byla sice odvážná, nicméně také bez naděje na úspěch (Pines, 13). Dva výše zmíněné pohledy na problematiku Jing Kea jsou víceméně jednoduchá, černobílá posouzení jeho příběhu. Nicméně existuje ještě jeden, můžeme říci kombinovaný pohled, který získáváme např. prostřednictvím známého songského myslitele Su Dongpoa 蘇東坡 (také Su Shi 蘇軾, 1036 – 1101). Su Dongpo nesouhlasí s plánem zbavit se qinského krále vraždou a celý tento pokus považuje za nelegitimní a povrchní. Na druhou stranu se však sám nedokáže ubránit pocitováním sympatií k Jing Keovi, tedy především jeho odhodlání a odvaze.

3. Jing Ke v esejích:

Společně s tím, jak se Jing Ke postupně stával „kultovní“ postavou a dostávalo se mu čím dál většího prostoru v tvorbě významných autorů, se také o jeho charakter a činy začalo zajímat větší množství autorů píšících prózu. Tito se snažili v duchu komentátorské tradice rozebrat charakter a činy tohoto potenciálního vraha a/nebo je dosadit do kontextu čínské tradice.

Za prvního, kdo nějakým způsobem zhodnotil vystupování Jing Kea, považuje většina autorů hanského státníka a literáta Jia Yiho 賈誼 (200 – 168 př.n.l.). Jia Yi ve svém esejistickém díle *Guo Qin lun* 過秦論 mimo jiné rozebírá také postavu Jing Kea. Navzdoru tomu, že je *Guo Qin lun* dílem hanské propagandy, a tím pádem silně proti-qinsky zaměřeným, tak je zde pokus o zavraždění Ying Zhenga považován za nelegitimní a nesprávný.

Dalším velkým kritikem Jing Keovy osobnosti se stal Yang Xiang 楊雄, který ho ve své práci *Fa yan* 法言 zmiňuje jako nejlepšího z atentátníků s notnou dávkou odvahy, nicméně tyto vlastnosti nejsou v žádném případě dostatečnou obhajobou pro nelegitimní způsob odstranění panovníka. Tento akt navíc nebyl politicky vhodný a jako takový vrhl na stát Yan jen další pohromu (Pines, 18).

Velké pozornosti se u esejistů Jing Keovi dostalo v období dynastie Song. Mezi nejvýznamnější bezpochyby patří Sima Guang 司馬光, který ve svém obsáhlém díle *Zrcadlo ku pomoci vládě Zizhi tongjian* 資治通鑿. Sima Guang zde ve svém historickém díle znovu převyprávěl celý příběh a na jeho konec dodává rozbor jednotlivých postav vystupujících v této anekdotě. V tomto rozboru nedává pochyb o svém postoji k Jing Keovi a označuje ho zde za toho,

kdo se „stará pouze o své osobní zájmy být živen“ (Pines, 20). Dokonce i jeho Jing Keova ochota zemřít pro svého pána je zde interpretována jako projev osobní sobeckosti.

Sima Guangův přístup ovlivnil řadu dalších esejistů, mezi kterými z řady vystupuje songský myslitel Ye Shi 葉適 (1150 – 1223). Ye Shi ve svém hodnocení odkazuje k Menciovi, v jehož spisech můžeme mimo jiné nalézt názor, že 賊仁者謂之賊，賊義者謂之殘，殘賊之人謂之一夫。聞誅一夫紂矣，未聞弑君也。 Tedy v překladu: „Ten, který uškodil lidskosti se nazývá zloduchem. Ten, který uškodil správnému chování se nazývá mrzákem. Člověk, který je mrzákem a zloduchem se nazývá 'nízkým mužem. Slyšel jsem o potrestání nízkého člověka Zhoua, nikdy jsem neslyšel o zabití panovníka.“ Mencius v této promluvě obhajuje možnost „potrestání“ člověka, který se nechová v souladu s pravidly chování. Takový člověk samozřejmě z podstaty věci nemá nárok na to stát se panovníkem, a tak se ten, kdo by na něho popřípadě zaútočil, nepovažuje za někoho, kdo porušil společenské vztahy a choval se nemorálně.

Z tohoto úhlu pohledu tedy Jing Ke nepovažoval Ying Zhenga za krále a pokus o jeho zabití tak mohl být z politických důvodů obhajitelný. Pines ve své práci zmiňuje, že přístup Ye Shia je naprosto ojedinělý a v podstatě se s takovým u jiných esejistů nesetkáme. Za původce tohoto přístupu můžeme označit relativní názorovou uvolněnost ve vládnoucích kruzích během vlády dynastie Jižní Song a také snahu o nalezení precedentů v otázce legitimacy vlády dynastie Jin vládnoucí na severu čínského území (Pines, 21 – 22).

4. Blízká historie a současnost:

V průběhu 20. století se pozice Jing Kea v čínské kultuře postupně proměňovala společně s tím, jak se také měnila politická situace v Číně. V období krátce po začátku 20. století se Jing Ke v očích řady prorevolučních aktivistů stal „bojovníkem za svobodu“ a jako takového ho vyzdvihovali. Co se týče interpretace jeho příběhu, tak tito kladli největší důraz především na politické motivy a důsledky samotného činu, na čemž můžeme vidět znatelný ideologický posun od předešlých příkladů. Po vzniku Čínské republiky se Jing Ke stal do jisté míry „modlou“, osobností, ke které se vzhlíželo a odkazovalo se k ní jen v superlativech. Dostávalo se mu podobné obliby jako například legendárním králům a císařům (Pines, 30).

Avšak společně s tím, jak se vyvinula politická situace a vznikla Čínská lidová republika, tak se také změnilo hodnocení těchto kultovních osob. Oficiální komunistická prohlášení odsoudila Jing Keovy činy a způsob, jakým chtěl dosáhnout svého cíle, nicméně neztratila ho definitivně pro jeho „revolučního ducha“. Za povšimnutí stojí, že čínské komunistické propagandě ani tolik nevadil samotný pokus o zabití krále, ale spíše Jing Keova snaha o vyhnutí se nevyhnutelnému a zastavení toku dějin“ (Pines, 31).

Zvýšený zájem o osobu Jing Kea můžeme zaznamenat v období krátce po konci Kulturní revoluce. Avšak velkým zlomem byly až události na náměstí Tiananmen v roce 1989. Demonstranti zde totiž využili osoby Jing Kea jako bojovníka proti režimu a hrdiny, což samozřejmě vyvolalo vlnu nevole ve vládnoucích kruzích, která do jisté míry rezonuje dodnes.

V současné populární kultuře se Jing Ke těší značné oblibě, stal se námětem řady knih, komiksů, počítačových her a v neposlední řadě také filmů. Jedná se především o vysokorozpočtové velkofilmové – Hero Yingxiong 英雄 z roku 2002 a The Emperor and the Assassin Jing Ke ci Qin wang 荆轲刺秦王 natočený v letech 1998 – 1999. Právě tyto dva filmy obnovily zájem o osobu Jing Kea mezi širokými vrstvami a zároveň představily tuto historickou osobnost na západě, kde se do té doby netěšil přílišnému zájmu.

2. II. pokus o vraždu

Druhý pokus o vraždu Ying Zhenga má na svědomí muž jménem Gao Jianli 高渐离. Gao Jianli byl velice uznávaným hráčem na loutnu⁸ a hlavně také dobrým přítelem Jing Kea. Jeho motiv k zavraždění Ying Zhenga je tedy mnohem více osobní - chtěl pomstít svého zabitého přítele. Jeho pokusu o atentát však předcházel naprosto odlišný slet událostí, než jak tomu bylo u jeho přítele a neúspěšného atentátníka Jing Kea.

Poté, co byl Jing Ke zabit, byla započata akce, během níž qinští vojáci vyhledávali a následně posílali na popravu všechny blízké přátele zabitých potencionálních vrahů. Gao Jianli, aby unikl takovému osudu, si změnil jméno a odešel ze svého domova. Stal se pomocníkem v obchodě s vínem a zde po nějakou dobu žil. Byl zvyklý se často vyjadřovat k úrovni a umění hostů, kteří přicházeli do vinárny a hráli na loutnu zhu. Jeden z těchto zákazníků o tom pověděl majiteli vinotéky a ten požádal Gao Jianliho, aby mu zahrál. Ten tak učinil a majitel vinotéky byl jeho hrou naprosto unesen.

Netrvalo dlouho a tato příhoda se roznesla po velké části qinského území. Král Ying Zheng zatoužil po tom, poslechnout si onoho umělce na vlastní uši a povolal ho tedy ke dvoru. Gao Jianli samozřejmě tuto nabídku přijal, když se však dostavil do královského paláce, jeden z dvořanů v něm poznal starého Jing Keova přítele. Qinský král Ying Zheng nechtěl nechat popraviti tak vyjímečného umělce, ale zároveň bylo nepřipustné, aby ho nechal bez trestu. Nakonec se tedy rozhodlo, že bude Gao Jianli oslepen, může však zůstat u qinského dvora, aby hrál panovníkovi.

Postupem času se Ying Zheng stal méně ostražitým a dokonce dovolil slepému Gao Jianliovi, aby se k němu blíže přiblížil, když hrál na svůj nástroj. Jak jeho podezřívavost vůči umělcovi

⁸ „Loutna“ je všeobecně užívaným překladem do anglofonní literatury, jedná se však o tradiční čínský strunný nástroj Zhu (筑).

klesala, nechával ho sedávat a hrát stále blíže a blíže sebe. V jistém okamžiku již Gao Jianli, ačkoliv bez zraku, vycítil, že je dostatečně blízko na to, aby mohl Ying Zhengovi zasadit fatální ránu. Ukryl tedy do své loutny zhu těžký kus olova, aby se tak z nevinného hudebního instrumentu stala vražedná zbraň. Již nebylo na co čekat a když Gao Jianli, takto připraven, vycítil, že nyní je schopen panovníka udeřit, vyrazil a pokusil se ho rozmachem své loutny zhu zabít. Štěstí ovšem zase stálo na Ying Zhengově straně a Gao Jianli ho minul. Byl okamžitě zadržen a následně popraven.

Král Ying Zheng byl touto událostí hluboce zasažen. Přežil již druhý pokus o vlastní eliminaci, stal se však více podezřívavým a od nynějška nebylo žádným cizincům dovoleno se k němu přiblížit. V tomto období taktéž začíná propukat králova vášeň k hledání léku nesmrtelnosti. S postupem let a jeho stárnutím se tato záliba stane až jakýmsi druhem posedlosti. Přežití pokusy o vraždu mohou velice zásadním způsobem souviset s touto obsesí. Zároveň však mohlo být skutečností, že oba útoky ve zdraví přežil, utvrzován v přesvědčení, že je skutečně vyvolený Nebesy vládnout celé Číně a skutečně tak třímá Mandát nebes. Zajisté i v očích jak qinské aristokracie, tak svých odpůrců, získal jistý punc neohrožitelnosti (Clemens 2010, 111 – 112).

První dva pokusy o eliminaci Qinského krále Zhenga spolu tedy velice úzce souvisí. Je také důležité si povšimnout zřejmé rozdílnosti mezi oběma případy. V prvním případě zde máme velice dobře a dlouho připravovanou akci, která navíc byla podpořena korunním princem jednoho ze států. Zato druhý pokus byl dílem pouze jednoho člověka, jednajícího spíše z osobních vnitřních pohnutek, tedy pomsty za svého přítele. Oba pokusy nakonec dopadly stejně, ale vynaložené úsilí a prostředky byly v případě Jing Keova pokusy nesrovnatelně vyšší. Také stojí za připomenutí, že jen během příprav na první pokus o Ying Zhengovu vraždu padlo za oběť minimálně několik dalších lidí. Vedle sebevraždy generála Fan Yuqiho to byli také muži zabití při pokusech s otrávenou dýkou a sebevražda jednoho z yanských hodnostářů, který seznámil korunního prince Dana s Jing Keem. Aby následovníkovi yanského trůnu zaručil slib mlčenlivosti, tak poté, co vyhledal Jing Kea a předal mu princův vzkaz, spáchal sebevraždu. O dalších obětech se historické prameny nezmiňují, ale je více než pravděpodobné, že k některým dalším došlo.

Druhý pokus, vedený Gao Jianlim si nevyžádal žádné další oběti na životech. Dá se říci, že nebyl ani nijak zvlášť připravovaný, vždyť kdyby qinský král sám nepozval Gao Jianliho do svého paláce, tak tento by se k němu nikdy nedostal. V rozhodujícím okamžiku ale Gao Jianli prokázal stejnou odvahu a odhodlání jako Jing Ke. Jeho symbolické vložení těžkého kusu olova do svého hudebního nástroje můžeme vnímat stejně, jako Jing Keovo a Qin Wuyangovo překročení řeky Yi.

Samozřejmě na výsledku obou pokusů se tím nic nemění, jen stojí za povšimnutí tato zřejmá odlišnost obou pokusů. Když do kontrastu s výše zmíněnými argumenty ještě položíme pozdější adoraci a obdiv Jing Kea, rázem se nám odkrývá mnohem reálnější smýšlení tehdejších lidí a

pozdějších autorů dynastie Han.

3. III. pokus o vraždu

Třetí pokus o zavraždění nyní již císaře Qin Shi Huangdiho se odehrál v roce 218 př.n.l., tedy tři roky po konečném sjednocení celé Číny pod vládou nově vzniklé dynastie Qin. Tento poslední pokus o císařovu eliminaci má na svědomí muž jménem Zhang Liang (张良), taktéž známý pod svým zdvořilostním jménem Zifang (子房).

Zhang Liang je velice známou osobností čínských dějin, a to nejen díky tomuto neúspěšnému atentátu. Zhang Liang se narodil ve státě Han, který byl již v roce 230 př.n.l. dobyt státem Qin. Dlouho dobu snil o možnosti odplaty qinskému králi, ale dlouho se mu jí nedostávalo. Zhang Liang pocházel z rodiny vysoce postavených hanských osobností. Řada jeho předků měla blízko k hanskému královskému dvoru a zastávala vysoké hodnosti v hanské vládě. Zhang Liang měl tedy velmi dobré vyhlídky na budoucí život a obsazení státu Han státem Qin mu tak znemožnilo takovýto vzestup a bohatou „kariéru“. Z jeho pozdějšího chování je zřejmé, že jednal i z lásky k vlasti, nicméně i tato soukromá „pohroma“ mohla nést v jeho pozdějších činech určitou roli.

Jeho odhodlání ho však nakonec spojilo s jistým neobvykle silným mužem. Tohoto siláka si tedy Zhang Liang najal a nechal pro něj u kováře vyrobit zbraň, s jejíž pomocí měl být Qin Shi Huangdi zabit. Přesná podoba této zbraně není zcela zřejmá, mělo se ovšem jednat o jakési kladivo o téměř neuvěřitelné hmotnosti cca 73 kilogramů. V roce 218 př. n. l. byl císař na jedné ze svých inspekčních cest po říši. Když se o této skutečnosti Zhang Liang dozvěděl, byl císař se svým doprovodem na cestě do okresu Yangwu (dnešní Yuanyang 原样 v provincii Henan 河南).

Zhang Liang se tedy i s najatým vrahem skryli v horách, kde vyčkávali na blížící se konvoj tak, aby na něj mohli ze zálohy zaútočit. Konečně sledovali blížící se vozy, nevěděli však, v jakém z nich se císař nachází. Po kratší úvaze se rozhodli zvolit ten nejzdobnější vůz, který se nacházel zhruba v polovině konvoje. Na Zhang Liangův povel mrštil najatý silák svým vehementem a skutečně trefil cílený vůz. Těžké kladivo prorazilo stěnu vozu a osazenstvo uvnitř zabilo. Okamžitě byl vyhlášen poplach a vojenský doprovod se jal hledat útočníky v okolních kopcích. Císař vyšel z celého incidentu bez fyzických zranění, seděl totiž, právě pro takovýto případ, v jiném voze.

Zhang Liang využil nastalého zmatku a podařilo se mu z místa činu uprchnout. Císař však měl tušení, že za tímto pokusem o jeho vraždu stojí právě on a nechal po Zhang Liangovi horlivě pátrat. Ten se zachránil tím, že po dobu deseti dnů neustále měnil převleky a vydával se za různé lidi, až se mu nakonec podařilo uprchnout. Stal se tak jediným z atentátníků, kteří se vyhnuli svému trestu.

Ani tento třetí pokus o vraždu qinského císaře nebyl úspěšný. O oddanosti Zhang Lianga

svému úkolu netřeba pochybovat. Na vyplacení všech příprav před samotným atentátem utratil všechny rodové peníze. Dokonce byl nucen prodat veškerý majetek své rodiny. Hluboké přesvědčení o nutnosti pomsty své vlasti dovedla Zhang Lianga tak daleko, že dokonce neměl dostatek prostředků na vystrojení pohřbu pro svého zesnulého mladšího bratra. Nepostarání se o tělo svého takto blízko příbuzného je v čínské kultuře velkým přečinem zasluhující opovržení.

Zhang Liang se později stal jednou z osobností povstání proti dynastii Qin. Po faktickém pádu dynastie Qin se rozhořely nové boje o moc a vládu v čínské říši. Zhang Liang se nakonec dostává do Liu Bangova (刘邦), zakladatele dynastie Han, tábora a je známý jako jeden ze „Tří hrdinů rané dynastie Han“ (Han chu san jie 汉初三杰). Díky své inteligenci se během utváření dynastie Han stal jedním ze stratégů, kteří pomáhali Liu Bangovi ve vymýšlení plánů dalšího postupu. Na sklonku života se Zhang Liang odebral do ústraní, kde v klidu dožil.

Zhang Liang jako jediný z atentátníků svůj pokus přežil. Jeho pozdější úspěchy a zásluhy dokonce zastíňují tento vražedný pokus. Ačkoliv určitě oplýval přinejmenším stejně velkým odhodláním a zápalem jako Jing Ke či Gao Jianli, v pozdějších komentářích a pracích na toto téma se mu dostává neporovnatelně méně prostoru, než-li Jing Keovi. Z toho, co již víme o Jing Keovi a jeho pozdějšímu vyzdvihování za dynastie Han, se můžeme domnívat, že u Zhang Lianga zkrátka něco takového nebylo nezbytné. On sám prokázal své kvality během ustavování dynastie Han, takže skutečnost, že se neúspěšně pokusil o atentát na qínského krále nebyla tak důležitá. Navíc on při svém pokusu nezemřel, což je fakt, který do jisté míry odporuje čínským představám o hrdinství a oddanosti věci. Jak vidno, hanská propaganda volila jednotlivé charaktery, ze kterých utvářela „svoji“ historii velice uvážlivě a citně. Zhang Liang se svým vzděláním a věhlasem zařadil mezi legendární postavy hanských dějin, aniž by byl jeho pokus o zavraždění císaře nějak extrémně obdivován, jako tomu bylo v případě Jing Kea (Clemens 2010, 146 – 148).

Z dnešního hlediska nám může Zhang Liang připadat vcelku blízký, oddaný své věci, jdoucí si tvrdě za svým cílem a neohrožujícím zbytečně své okolí. Podíváme-li se však na jeho příklad z pohledu čínské mentality a morálky, tak jeho odhodlanost hraničí až s „posedlostí“. Prodání veškerého majetku a tím pádem vykořenění staré uznávané rodiny ze svého sídla by se snad ještě dala pochopit a odůvodnit faktem, že budoucnost rodiny, podílející se na vládě ve státě Han, byla, po dobytí hanského území státem Qin, více než nejistá. Více zarážející je onen fakt, že svému zesnulému bratru nedopřál důstojného pohřbu a rozloučení se. V dřívějších dobách měly pohřební zvyklosti mnohem větší váhu, než si dnes běžně uvědomujeme. Proto tento fakt, že Zhang Liang nebyl schopen (či ochoten) postarat se o bratrovo tělo, přetrval jako jedna ze základních informací o Zhang Liangově vražedném pokusu až dodnes. Je také zajímavé sledovat, že z pohledu další hanské reflexe není tento čin nijak blíže rozebírán a jako takový je více využit ve prospěch vychválení

Zhang Lianga a jeho houževnatosti.

4. Rozuzlení

Celkově tedy proběhly tři pokusy o Ying Zhengovu vraždu. Ani jeden z těchto pokusů nebyl úspěšný, přesto však měly velký dopad chování Prvního čínského císaře. Stal se mnohem více podezřívavým, nedovoloval cizincům se k němu byť jen přiblížit a nechal zavést další opatření. Vedle těchto vnějších projevů je také možné, že se bezprostřední ohrožení jeho života dotklo jeho přístupu k životu a ještě zintenzivnilo jeho snahy o nalezení elixíru života a zachování své nesmrtelnosti.

Všichni tři atentátníci si jistě zaslouží naše uznání za svou odvahu. Je třeba také zdůraznit, že například Jing Ke se nestal oblíbenou „ikonou“ jen z důvodu hanské propagandy. I když ta měla zřejmě za následek jeho největší rozšíření a popularizaci, tak samotný Jing Keo příběh je zajímavý a má ty správné „literární“ hodnoty, pro které se také stal oblíbeným námětem.

7. Obecné rysy atentátníků

U všech v této práci zmíněných atentátníků můžeme nalézt jisté styčné body a podobné charakteristiky. Důvodem této koherentnosti je fakt, že většina původních i pozdějších prací, věnující se atentátům, ze sebe přímo čerpá nebo přinejmenším odkazuje. To je například případ obou hlavních pramenů této práce, kdy se autor *Knihy vrchních písařů* – Sima Qian zjevně nechal inspirovat *Zuo zhuanem* nejen po faktické stránce, ale i po stránce stylistické.

Dalším důvodem pro výše zmíněnou provázanost jednotlivých prací je fakt, že se nám nedochovalo dostatečné množství relevantních písemných pramenů k tomuto tématu. Většina pozdějších prací tedy pouze komentuje, rozšiřuje či jinak zkoumá příběhy popsané v *Knize vrchních písařů*, jakožto nejvyšší autority na tomto poli. Tento přístup však s sebou přináší jistá rizika, která je nutné si uvědomit.

Jako dvě hlavní otázky, na které je potřeba nalézt odpověď, jsem si vytyčil následující: Za prvé – dle jakých kritérií, či dle jakého klíče, vybíral Sima Qian příběhy do své kroniky? A za druhé – do jaké míry mohla mít hanská propaganda vliv na vyznění jednotlivých příběhů?

K vyřešení první z uvedených otázek můžeme hledat indicie právě ve vztyčných bodech, které příběhy o atentátnících protínají. Nejjednoduššími příklady jsou samozřejmě morální a charakterové vlastnosti, kdy Sima Qian většinu atentátníků popisuje jako neskonale odvážné a odhodlané. Přestože se někteří pozdější učenci snažili tento názor vymýtit, především na příkladu Jing Kea, tak u Sima Qiana vystupuje do popředí a nechává tak čtenáře více se sblížit s

odhodlanými hrdiny a sympatizovat s nimi.

Zajímavějším aspektem příběhů, který potom dále rezonoval v čínské kultuře a myšlení, je fakt, že zmínění atentátníci svými skutky překračovali v té době běžné společenské hranice, a tak porušovali dané hierarchické uspořádání. Většina zmíněných atentátníků dle popisu v Knize vrchních pisařů pochází z nižších společenských vrstev. Cao Mo měl sice vysokou vojenskou pozici generála, nicméně tato v hierarchickém žebříčku období Letopisů nehrála přílišnou roli. Každopádně všichni z těchto atentátníků prováděli své útoky či nátlaky na hierarchicky mnohem výše postavené osobnosti – vévody či krále. Nehleděli vůbec na předepsané obřadní chování či konvence a často stanuli tváří v tvář svému cíli, ačkoliv za jiných okolností by to bylo společensky nepřijatelné. Jako dobrý příklad může posloužit nejznámější ze starověkých čínských atentátníků – Jing Ke. Tento je v Knize vrchních pisařů popsán jako talentovaný muž se zálibou v alkoholu, který často diskutoval se svým přítelem, psím řezníkem. Avšak svým skutkem se muž pocházející z takového prostředí postavil na úroveň králi, který usiloval o znovusjednocení celého Podnebesí. Toto překračování společenských hranic bylo později často vyzdvižováno mnohými literáty, kteří se sami snažili vymanit ze zažitých společenských struktur.

V oblasti čínské kulturní sféry takovéto jednání navíc nabývá ještě silnějšího vyznění, neboť po vzniku císařství a po posledních dvou atentátech na Prvního čínského císaře se již v čínské historii podobné případy nevyskytovaly. Společně s obdobím Válčících států skončilo také období, kdy se mohli cizí, společensky níže postavení mužové, dostat do přímého kontaktu s vládci a potažmo je tak ohrozit na životě. V císařské éře tedy veškeré převraty a vraždy, odehrávající se v paláci, byly plně v režii císařových příbuzných či někoho jiného z paláce (Pines, 25).

Druhým významným společným rysem hrdinů těchto příběhů je jejich vztah ke svému pánu. Loajalita a schopnost byly tradičně v Číně vnímány jako nejdůležitější schopnosti dobrého vazala. V některých z příběhů o atentátnících se navíc objevuje problematika „rozpoznání talentovaného muže“. To je další tradiční čínská praxe, dle které vnímavý a moudrý urozený pán dokáže rozpoznat schopného muže a vzít ho k sobě do služby. Tento talentovaný muž je samozřejmě velice poctěn možností zastávat pozici, které by se mu za jiných okolností jen stěží dostávalo. Jeho vděčnost se v letech služby mění na nezlomnou oddanost. Tato loajalita následně přerůstá až do rozměrů, kdy je vazal ochoten položit život za věc svého pána či prolít svou krev v otázce jeho pomsty.

Tyto motivy nejzřetelněji vystupují do popředí v příbězích o Yu Rangovi a Jing Keovi. Yu Rangovi pohnutky ke spáchání atentátu byly de facto osobního charakteru, když se rozhodl pomstít muže, který dokázal rozpoznat jeho kvality a vzal ho k sobě do služby, přesně, jak bylo popsáno výše. V tomto příběhu je otázka pomsty dokonce důležitější, než jakékoli politické cíle.

S Jing Keem je situace o něco složitější. Princ Dan sice dokázal rozpoznat jeho kvality a přijal ho do své družiny, čímž dobře zapadá do zmíněného rámce. Avšak sám Jing Ke z něj posléze

poněkud vystupuje svou neochotou o okamžité splnění úkolu a oddalováním odjezdu ze státu Yan. Nakonec se však k zoufalému činu odhodlal. U Jing Kea byla situace o to složitější, že on si musel být skutečně vědom toho, že z jeho mise není návratu. Ve výsledku tedy i on naplnil veškerý na něj kladený nárok. Zároveň tím dokázal, že naděje a další hmotné statky, jež do něj princ Dan vložil, nepřišly vniveč.

Analýzou charakterových vlastností jednotlivých atentátníků, tak jak je popsal Sima Qian, se dostáváme ke zřetelnému výsledku a také zjišťujeme, že obě výše položené otázky spolu, co se týče Sima Qianova díla, úzce souvisí. Tedy, že se ve všech případech jedná o velice statečné a odhodlané muže. Navíc byli všichni ochotni položit život za svého pána, který jim pomohl v postupu hierarchickým žebříčkem tím, že rozpoznal jejich kvality a vzal je pod svá ochranná křídla. V tomto bodě bychom mohli dospět k závěru, že výběr a interpretace příběhů je do značné míry podřízená konfuciánské ideologii, což je ostatně rys objevující se na více místech *Knihy vrchních písařů*. Otázkou nicméně zůstává, nakolik do konfuciánské nauky zapadá samo „řemeslo“ nájemných vrahů a atentátníků. Z postoje pozdějších literátů a učenců je zřejmé, že využití takovýchto nekonformních způsobů k dosažení vlastního cíle je z konfuciánského hlediska nepřijatelné.

Jako vysvětlení se tedy nabízí možnost, že se v Sima Qianově době jednalo o známé a často citované příběhy, což dokazuje přítomnost těchto příběhů například v *Zuo zhuanu*, takže Sima Qian neměl na výběr a byl de facto nucen tyto příběhy zahrnout také ve svém díle. Pokusil se tedy tyto příběhy alespoň zdánlivě „naroubovat“ do konfuciánského ideologického rámce tak, jak to vyžadovala tehdejší hanská propaganda.

Z dnešního hlediska je obtížné nalézt odpověď na otázku, do jaké míry je celá kapitola Cike Liezhuan ovlivněna hanskou propagandou. Tento vliv si můžeme kromě výběru jednotlivých příběhů dokázat také na přístupu k některým historickým událostem v těchto příbězích popsaných. Nejlépe je tato tendence viditelná na příběhu Jing Kea, který se pokusil zavraždit qinského krále Ying Zhenga. Dynastie Han, jakožto druhá císařská dynastie v historii Číny, musela velice obezřetně najít způsob, kterým by obhájila svůj nárok na mandát Nebes. Předchozí dynastie Qin ho byla bezpochyby hodna, neboť dokázala po období rozdrobení opět sjednotit všechny státy pod jednou vlajkou. Avšak její trvání nebylo dlouhé a nová dynastie – Han, dokázala vytvořit vhodný politický i ideologický základ pro svou vládu. Tímto základem nebylo nic jiného, než dokázat, že dynastie Qin byla dynastií tyranskou a Qin Shi Huangdi despotou. Tento obraz byl neustále opakován a posilován, až se vryl do čínské kultury tak dokonale, že na dynastii Qin bylo nahlíženo s despektem po celé období císařské Číny. Postupem času, až v průběhu Májového hnutí, se učenci, kteří se snažili přehodnotit staré, zkosnatělé názory, odklání od tohoto černobílého pohledu na historii.

Hanská propaganda se tedy snažila qinského krále Ying Zhenga popsat v těch nejhorších

možných barvách. Sám Sima Qian se ovšem pokoušel ve svém díle o pohled na historické události z vícera stran, nebyl tedy politickými nátlaky ovlivněn do takové míry, do jaké bychom to možná očekávali. Nicméně výsledný dojem, který ve čtenáři Sima Qian ohledně Jing Kea vzbuzuje, je víceméně pozitivní, a tak celý tento pohnutý výklad vyznívá značně „projingkeovsky“.

Za pozornost nadále stojí zjevný posun v motivacích jednotlivých protagonistů vzhledem k jejich původu a období, ve kterém žili, který přímo odráží změny, kterými procházela čínská společnost v období vlády dynastie V Han (viz. výše v kapitole Společenské změny v Období Letopisů a Období válčících států).

Tyto změny jsou nejvíce viditelné opět u Jing Kea, u kterého se jedná o další bod, kvůli kterému vybočuje z řady ostatních atentátníků. Ačkoliv jednou z motivací, která bývá často vyzdvihována čínskými badateli, zajisté byla loajalita vůči princovi Danovi, tak hlavním rysem jeho angažování v celé akci je „profesionalita“. Tedy skutečnost, že princ se dozvěděl o jeho schopnostech a nabídl mu materiální odměnu za vykonanou práci, čímž si Jing Kea de facto najal. Tento posun od rituálních k monetárním vztahům jasně dokresluje změny, které dlouhodobě probíhaly v celé čínské společnosti, nicméně v tomto kontextu nabývají na naléhavosti, neboť úkol, který byl Jing Keovi svěřen, byl nanejvýše delikátní a důležitý. Aby se takováto záležitost vložila do rukou člověka, který není ani skutečným vazalem, je bezprecedentní. Na druhou stranu také ochota Jing Kea k vykonání takového nanejvýše nebezpečného skutku, aniž by byl motivován vnitřními pohnutkami v podobě závazanosti svému pánu a z toho vyplývající loajality, nemá u ostatních atentátníků obdoby. Jing Ke byl tedy skutečným profesionálem najatým na zabití Ying Zhenga a v jeho případě se politická vražda opravdu stává „řemeslem“ tak, jak o něm referuje Sima Qian.

8. Závěr

Analýzou výše zmíněných příběhů lze dojít k řadě závěrů. Bohužel rozsah bakalářské práce nedovoluje širší pohled na tuto problematiku, který by obsahoval větší množství případů, popsaných především v *Zuo Zhuanu*. Nicméně i tento „omezenější“ pohled, který se soustřeďuje především na osoby a události popsané v Knize vrchních pisařů, má své nesporné výhody. Sima Qianovu tvorbu jsem podpořil několika příběhy, které dle mého názoru logicky doplňují mozaiku starověkých atentátníků, aniž by byla příliš narušena ústřední linie této práce.

Hlavním bodem, kterého si nelze nepovšimnout již na první pohled, je osoba Jing Kea, která do značné míry vybočuje z řady ostatních atentátníků. Tato odlišnost může být jedním z důvodů, proč se i později v čínských dějinách těšil značné oblibě a stal se předmětem mnohých zpracování a

polemik. Naopak je ovšem třeba nezapomínat na skutečnost, že i Jing Keův případ obsahuje řadu společných bodů s ostatními případy. Právě tyto body bývají často citovány a vyzdvihovány čínskými učiteli a badateli.

Co se týče společných rysů, tak můžeme konkrétně hovořit o charakterových vlastnostech jednotlivých protagonistů. Všechny atentátníky spojuje vysoká míra odhodlání a odvahy, která byla nutná k vykonání daného skutku. V čínské kultuře důležitějším pojmem je ovšem loajalita a oddanost pánu. Tento motiv se opakuje v několika příběžích atentátníků, a to především formou oddanosti vazala ke svému pánu, který odhalil jeho schopnosti a svěřil mu důležitý úkol, který bylo možno vnímat jako čest.

Se zmíněnou oddaností a loajalitou úzce souvisí případy, kdy urozený pán přímo nedá za úkol provést vraždu, ale vazal se pro atentát rozhodne sám z důvodu pomsty, odplaty, především za smrt svého pána. Tyto případy se tradičně označují jako „následovat pána ve smrti“, neboť atentátník většinou ani neočekával, že by po vykonané pomstě unikl a vyhnul se tak spravedlnosti.

Osobnost Jing Kea je vzhledem k těmto kvalitám poněkud rozporuplná. Především čínští učenci rádi poukazují na skutečnost, že i jeho pojila ke svému pánu oddanost a loajalita za to, že odhalil jeho schopnosti a přijal ho do svých služeb. V tomto bodě je však záhodno se poohlédnout po sociálně-historických souvislostech. Právě v Období válčících států se dotvářel nový společenský systém, založený spíše na monetárních než na rituálních vztazích. Na Jing Kea lze tedy stejně tak dobře nahlížet jako na profesionála, který byl (dobře) zaplacen za svou práci. Podobný posun, akorát samozřejmě více viditelný, probíhal v čínské společnosti tohoto období u učenců. Ti se v Období válčících států vyprofilovali jako profesionálové, kteří zručně „ohýbali“ své učení a byli ochotni jej aplikovat a předávat kdekoliv, kde jim byli nabídnuté slušné, především platové, podmínky.

Mnozí čínští literáti se později často vrací k této problematice ve snaze zjistit, zda byl Jing Ke motivován spíše finanční odměnou a materiálními výhodami nebo skutečným odhodláním a oddaností princi Danovi. Nutno podotknout, že se ve svých výsledcích často rozcházejí a v jejich pracích se nedočkáme jednotného verdiktu. I na této aktivitě je viditelná síla, se kterou Jing Keův příběh dále rezonoval po celé období čínských dějin a je živý až dodnes.

Velkou otázkou také tvoří výběr jednotlivých případů do Knihy vrchních písařů. Po probádání jednotlivých postav jsem dospěl k názoru, že příběhy byly vybírány tendenčně za účelem vyzdvihnutí určitých vlastností, především tedy oddanosti a loajality, o kterých píše výše. Letmé nahlédnutí do jiných historických prací, zejména *Zuo Zhuanu*, dokazuje, že ne zdaleka všechny případy atentátníků v čínském starověku měly takovéto „romantické“ vyznění. Nicméně ani pozornější pohled na Jing Keův případ neuvěřuje Sima Qiana z často propíraného prohanského pohledu a hanské propagandy.

Příběhy atentátníků se staly v průběhu čínských dějin součástí kulturního folklóru. Odkazy na ně můžeme nalézt v místních názvech, v různých pořekadlech a příslovích a především v literatuře. Někteří badatelé dokonce v Sima Qianově kapitole věnované atentátníkům vidí základní bod vývoje čínského narativu, který dále prochází vývojem a mohl stát u zrodu, nejen, populárního žánru wuxia. I v současné době se atentátníci těší značné oblibě a jejich příběhy se stávají námětem vysokorozpočtových snímků, videoher a dalších druhů zábavy. Jejich odkaz je tedy nadále živý.

Seznam pramenů, sekundární literatury a zdrojů

Baiku.baidu.com: Yao Li ci qing ji 要离刺庆忌. *Baidu Baiku* [online]. 2015 [cit. 2015-06-15].

Dostupné z: <http://baiku.baidu.com/view/199535.htm>

CLEMENTS, Jonathan, *První čínský císař*. Líbeznice: Víkend, 2010, 237 s. [2] s. obr. příl. ISBN 978-80-7433-025-4.

EBREY, Patricia Buckley a Anne WALTHALL, *East Asia: a cultural, social, and political history*. Third edition. 2 volumes. ISBN 97811336064992.

Han Fei, *Chan-fej-c'*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013, 2 sv. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-1983-7.

Li Ling 李零, *Terorismus v čínské historii: atentáty a únosy*,

中国历史上的恐怖主义: 刺杀和劫持. *Ccthere* [online]. 2004, (11) [cit. 2015-08-24]. Dostupné z: <http://www.ccthere.com/article/353237>

LEWIS, Mark Edward, *The early Chinese empires: Qin and Han*, Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2007, 321 s. History of imperial China, ISBN 978-0-674-05734-0.

LEWIS, Mark Edward, *Sanctioned violence in early China*. Albany: State University of New York Press, c1990, viii, 374 p. ISBN 07-914-0077-8.

LOEWE, Michael, *Early Chinese texts: a bibliographical guide*. Berkeley, Calif.: Institute of East Asian Studies, University of California, Berkeley, 1993, xiv, 546 p. ISBN 15-572-9043-1.

LOEWE, Michael, *The Cambridge history of ancient China: from the origins of civilization to 221 B.C.*, Cambridge: Cambridge University Press, 1999, xxix, 1148 s. ISBN 05-214-7030-7.

PINES, Yuri, A Hero Terrorist: Adoration of Jing Ke Revisited. *Asia Major*, 2008, (21.2).

Shiji

SIMA, Qian, *Kniha vrchních písařů: výbor z díla čínského historika*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2012, ISBN 978-80-246-2154-8.

WATSON, translated by Burton, *The Tso Chuan Selections from China's Oldest Narrative History*. New edition, New York: Columbia University Press, 1992, ISBN 978-023-1067-157.

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-09-11]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Assassination>

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-09-11]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Zuo_Zhuan

Zuozhuan